

ARCHIMEDES

SIHTASUTUS ARCHIMEDES

Aastaraamat 2008

VÄLJAANDJA

Sihtasutus Archimedes
info@archimedes.ee
www.archimedes.ee

Tallinn
Koidula 13A
Tallinn 10125
tel 699 9399

Tartu
Väike-Turu 8
Tartu 51013
tel 730 0324

ISSN: 1406-7714

Toimetajad: Märt Miljan, Karin Kase
Kujundus: Helen Ilus
Trükk: Ecoprint

ARCHIMEDES

Missioon

Loome arengukeskkonna, mis aitab tagada Eesti hariduse
ja teaduse konkurentsivõime maailmas!

SISUKORD

JUHATUSE PÖÖRDUMINE	6
SIHTASUTUSE STRUKTUUR	7
RAHVUSVAHELINE HARIDUSKOOSTÖÖ	8
Euroopa elukestva õppe programm	8
Kõrgharidus - Erasmus	9
Kutseharidus ja koolitus - Leonardo da Vinci	12
Üldharidus - Comenius	14
Täiskasvanuharidus - Grundtvig	16
Hariduspoliitika toetamine	18
Haridusjuhtide õppelähetused	18
Haridusteabe võrgustik Eurydice	18
Õpetajakoolituse stipendium	19
Euroopa keeleõppe tunnuskiri	19
Põhjamaade hariduskoostöö - Nordplus programm	19
HARIDUSDOKUMENTIDE HINDAMINE - EESTI ENIC/NARIC KESKUS	20
KÕRGHARIDUSE AKREDITEERIMINE	21
AKADEEMILISED MOBIILSUSTOETUSED	22
Kristjan Jaagu stipendiumiprogramm	23
Doktoriõppe ja rahvusvahelistumise programm DoRa	24
Doktorantuur välisülikoolis riikliku koolitustellimuse raames	25

Millistesse riikidesse lähivad eesti tudengid kõige enam õppima? Loe lk 9!

Mida see naljakas lühend tähendab? Tee lahti lk 20 ja saad teada.

Miks Margit poleks saanud ilma Kristjan Jaaguta välismaal käia? Vastuse annab lk 24.

KÕRGHARIDUSE ARENDUSPROGRAMMID	26
Programm Primus	27
Programm Eduko	29
Kõrghariduse välisturundus	29
MITTEFORMAALNE HARIDUS JA NOORSOOTOÖ	30
Programm Euroopa Noored	31
Olulisemad algatused	34
Noortepass ja mitteformaalne õpe	34
Struktuurifondide programm „Noorsootöö kvaliteedi arendamine“	35
TEADUSKOOSTÖÖ	36
7. raamprogramm	37
COST võrgustik	37
EURAXESS võrgustik	39
Teaduse populariseerimise tegevused	39
Eesti teadusinfosüsteem ETIS	41
Teaduskompetentsi Nõukogu administreerimine	41
STRUKTUURIFONDIDE RAKENDAMINE	42
T&A majanduskeskkonna arendamine	43
T&A inimressursi arendamine	44
MAJANDUSAASTA ARUANNE	45

Loe lk 32, millise projekti raames noored lammaselt kleidid said.

Palju jagub teadusele struktuurifondide rahasid? Loe lk 43.

Toetame teadust ja haridust!

Rait Toompere
Juhatusesimees

Hea lugeja,

2008. aastal loodi Archimedeses kindel stardipositsioon paljudeks järgnevatiks aastateks. Aasta jooksul reorganiseeriti või uuendati põhjalikult kõiki struktuuriüksusi. Nende seas saab suuremate muutustena ära märkida

- tööhoo sisse saanud struktuuritoetuste rakendusüksust, kus meeskonna loomise ja töö käivitamise perioodil tuli täita ka väga suure vastutusega seotud ülesandeid Eesti teaduse tippkeskuste konkursi korraldamisel;

- tegevuse käivitanud kõrghariduse arenduskeskust, mis struktuuriüksusena loodi 2008. aasta augustis akadeemiliste mobiilsustoetuste keskuse reorganiseerimise tulemusena ja kus koheselt alustati 2007–2013 Euroopa Sotsiaalfondi programmide elluviimisega;

- lõpusirgele jõudnud ettevalmistusi Eesti kõrghariduse kvaliteediagentuuri loomisel.

Looime soodsa arengukeskkonna!

Ülle Must
Juhatusesimees

Töötame tervikuna!

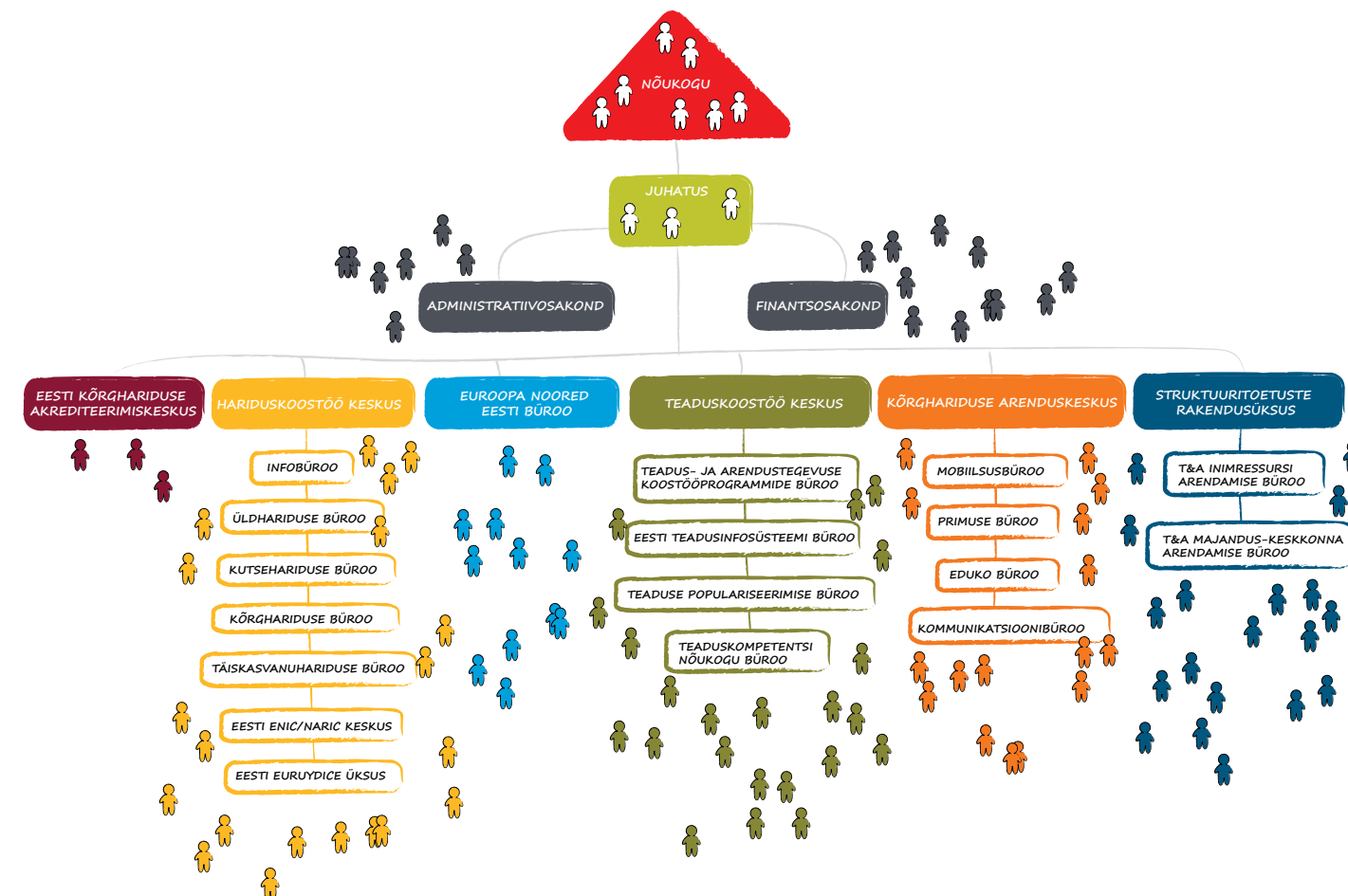
Eve Sild
Juhatusesimees

On selge, et kõik need arengud suurendavad sihtasutuse rahalist käivet ja vastutust kordades. Seisuga 31. detsember 2008 töötab sihtasutuses 107 töötajat. Aasta jooksul toimusid konkursid 28le uuele ametikohale. Oleme seisukohal, et just personal on võtmetegur sihtasutuse töö edukuses. Nii pöörati suurt rõhku uute töötajate sisseelamisprogrammidele. Personalitöö paremaks korraldamiseks töötab aasta algusest sihtasutuses ka täiskohaga personalijuht.

Eelmisel aastal panustasime oluliselt ka kommunikatsiooni arendamisse eesmärgiga ühtlustada ja rõhutada sihtasutuse kui terviku tegutsemist haridus- ja teadusvaldkonnas. Sama eesmärki toetavad ka mitmed muudatused juhtkonna töökorralduses, kus olulist rolli info ja kogemuste vahetamisel ning sihtasutusega seotud otsuste tegemisel täidab igakuine juhatuse laiendatud koosolek.

Kokkuvõtteks võib öelda, et aasta oli küll kiire ja keeruline, kuid toetudes sihtasutuse strateegiale tugevdasime oma vundamenti paljudeks järgnevatiks aastateks.

SIHTASUTUSE STRUKTUUR

tere! hi! hola! hallo! hei! salut! ciao! npubem! hej! labas! γειά!

RAHVUSVAHELINE HARIDUSKOOSTÖÖ

Euroopa elukestva õppe programm
Sihtasutuses koordineerib hariduskoostöö keskus

Kõrgharidusprogramm Erasmus

www.archimedes.ee/erasmus

2008. aasta märksõnadeks Erasmus programmis olid uued tegevused: **üliõpilaste praktilähetused, kõrgkooli personali koolituslähedused** ning **ettevõtetest kõrgkooli koolitama kutsutud personali mobiilsus**.

Eestis on hinnanguliselt kõige parem väljaminevate ja sissetulevate mobiilsete üliõpilaste ja õppejõudude suhe Euroopas.

Kuulume jätkuvalt riikide hulka, kus nii üliõpilaste kui ka õppejõudude mobiilsus kasvab: 2007/2008. õa kasvas väljaminevate üliõpilaste arv 25%, õppejõudude ja personali koolitusläheduste arv 65%. Mõlemad kasvud on otseselt seotud uute tegevuste käivitumisega.

2007/2008. õppeaastal osales Erasmus programmist **kokku 23 kõrgkooli**, esmakordselt Tartu Lennukolledž ja Võrumaa Kutsehariduskeskus. 2008/2009 lisandub uue koolina Lääne-Viru Rakenduskõrgkool.

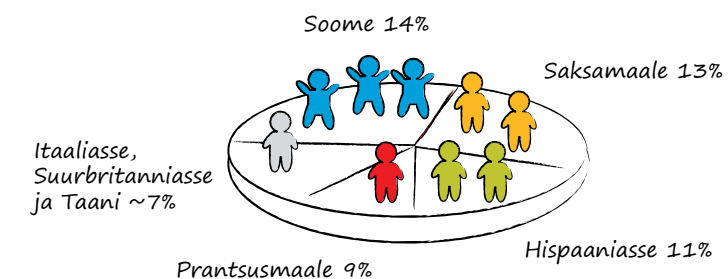
Programmi 2008/2009. õppeaasta eelarve on **46 miljonit krooni**, millest 10% on Eesti Vabariigi kaasfinantseering.

Ligikaudu 80% programmi eelarvest moodustavad stipendiumid Eesti kõrgkoolide üliõpilastele õppima ja praktikale minekuks Euroopa Liidu liikmesriikidesse ning programmiga liitunud Euroopa riikidesse. Erakordselt populaarseks on muutunud personali koolituslähedused.

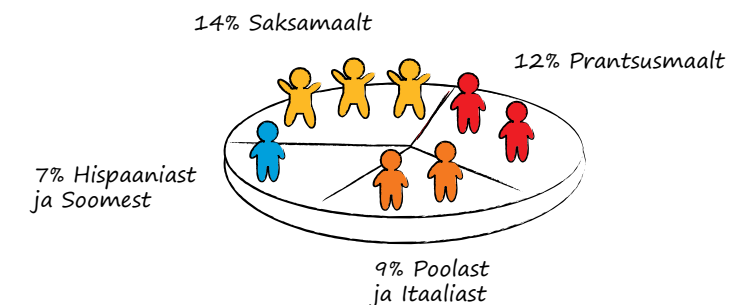
Üliõpilaste ja kõrgkooli personali mobiilsustoevate kõrval toetati ka muid tegevusi. 2,5 miljonit krooni eraldati kuuetele Erasmus intensiivprojektile ning 0,5 miljonit

krooni Eestisse tulevate üliõpilaste ettevalmistavateks eesti keele kursusteks. Väljaminevatele üliõpilastele maksti keeleõpingute toetuseks stipendiumina kokku 189 000 krooni.

Tudengid läksid Erasmusega õppima:

Eestisse tulid üliõpilased:

Võrumaa Kutsehariduskeskusel on aastatepikkused kogemused rahvusvahelises koostöös, kuid Erasmus programm on kooli uus tegija. Erasmus ülikooliharta ja õiguse osaleda programmis sai kutsehariduskeskus 2007/2008. õppeaastal. Kooli iseloomustavad väga head tulemused üliõpilasmobiilsuses: osalemisprotsent on 3,2% ning lõviosa ehk 80% sellest moodustas tudengite praktika.

Võrumaa Kutsehariduskeskuse Erasmus-koordinaator Heiki Ojala, kuidas seletate oma kooli aktiivset osalemist õpirändes? Milline on tudengite motivatsioon osaleda?

Välispraktikale kandideerivate õppurite leidmiseks korraldame regulaarselt iga-aastaseid infopäevi ja ka projektijuhid üks on alati avatud. Pärast üliõpilase soovivaaldust järgneb vestlus projektijuhiga. Vestluses püüan äratada huvi sihtriigi vastu, soovitan tudengil hankida teadmisi sihtriigi kultuuri või spordisaavutuste kohta, mis aitab kohapeal paremini kontakte luua. Sellise vestlusega võtame maha ka hirmud, mis takistavad kodust kaugemale minemast. Erialaste oskuste omandamisest räägime alles siis, kui otsus on kindel. Kui õppetool aktsepteerib üliõpilase Erasmus stipendiumi taotluse, siis sellega lahenevad ka probleemid, mis võivad tekkida seoses õppetöös mitteosalemisega. Välispraktikat tunnustatakse ettevõttepraktikana ning omistatakse ainepunktid vastavalt õppekavale. Siiani oleme olnud võimalikult paindlikud, et tulla vastu üliõpilaste soovidele.

Kuidas leiate partnereid, kelle juurde üliõpilasi praktikale saata?

Tänu kooli aktiivsele osalemisele Leonardo da Vinci programmis on meil kujunenud pikaajaline koostöö paljude õppeasutustega ligi kümnes Euroopa Liidu liikmesriigis. Seega ei ole meil suurt muret praktikakohtade leidmisega.

Partnerite leidmisel ja ka hoidmisel on oluline isiklik kontakt. See tähendab, et tuleb olla valmis suhtlema ja rändama. Samuti on oluline, et oled ise valmis võtma vastu välisstudengeid ja neile Eestis praktikakohti organiseerima.

Meil on koostöölepingud või lihtsalt sidemed Islandi, Rootsi, Soome, Saksamaa, Poola, Hollandi, Belgia, Hispaania, Itaalia, Kreeka, Küprose, Leedu ja Suurbritannia õppeasutustega.

Millised on erialad, kust saadetakse enim tudengeid praktikale?

Kõige populaarsemad on turismiga seotud erialad, kuid me oleme saatnud igal aastal praktikale ka tehniliste erialade üliõpilasi. Näiteks 2008/2009. õppeaastal on Erasmus stipendiumitaotluse esitanud 22 üliõpilast ja nendest seitse on tehniliste erialadelt üliõpilast.

Kuidas õnnestub leida välisstudengitele praktikakohti Eesti ettevõtetes?

See on suhteliselt keeruline. Esiteks erinevad õppekavad ning praktikantide teadmised ja oskused võrreldes meil õpetatavate erialadega. Suuremates riikides on spetsialiseerumine hästi kitsas, kuid meil seevastu hästi lai. Eestis on enamasti ettevõtteid suhteliselt väikesed ning töötaja peab olema universaalse teadmiste ja oskustega, et vajadusel oleks teda võimalik rakendada ka teistel töodel.

Teiseks on ettevõtetes vähe inimesi, kes suudaksid võõrkeeles juhendada või on nad väga hõivatud. Ka välispraktikantide keeleoskus ei ole kiita. Minu arvates peaksime olema valmis rohkem asetama ennast situatsioonidesse, kus tuleb rääkida võõrkeeles, siis areneb ka keeleoskus. Miks mitte alustada sellest, et juhendad välismaalt saabunud praktikanti!? Kolmandaks pakutakse meile praktikante, kelle eriala on kas väga haruldane või ei õpetata seda Eestis üldse. Näiteks Hollandist saabusid kaks praktikanti, kelle erialaks oli märgitud „fashion and marketing“, kusjuures tüdrukud olid töötanud varem ka modellina. Võite kujutada ette, kui raske on leida neile rakendust kolmeks kuuks ja veel eriti Võrus.

Millist kasu on Võrumaa Kutsehariduskeskus saanud rahvusvahelisest koostööst?

Seda kasu on raske mõõta ja kirjeldada. Võib-olla kujutaksime seda endale nii ette, et mis tunne oleks elada, kui sõpru pole. Arvan, igasugune koostöö rikastab meid kõiki ja kool ei muutu konnatiigiks.

Kas vahetate ka õpetajaid/õppejõude?

Püüame igal õppeaastal saata välismaale vähemalt kolm õpetajat või töötajat. Eriline õppeaasta oli 2007/2008, kus erinevates riikides viibis kaheksa töötajat ja lähetuse kestuseks oli üks kuu.

Võru Kutsehariduskeskuse erasmuslased ja koordinaator Heiki Ojala

Kutsehariduse ja koolituse programm Leonardo da Vinci

www.archimedes.ee/leonardo

Leonardo da Vinci programmis soovitakse tõsta mitut riiki haaravate projektide abil Euroopa koolitusasutuste ja ettevõtete koostöö kvaliteeti, parandada esmases kutseõppes ja jätkuõppes osalejate liikuvust ning soodustada uuenduslike kogemuste levikut **kutsehariduse** vallas.

Toetatavad tegevused

õpirändeprojektid õppuritele, kutseõppeasutuste spetsialistidele ning ettevõtete töötajatele

uuendussiideprojektid vahendamaks kvaliteetseid kutsealase koolituse võtteid ühest riigist teise

koostööprojektid keskenduvad asutustevahelisele koostööle

ettevalmistavad lähetused leidmaks kontaktseminaridel partnereid või koostamaks ühist taotlust

2008. a laekus 7 uuendussiideprojekti, 57 õpirändeprojekti ja 29 koostööprojekti taotlust.

Toetati 4 uuendussiideprojekti kogusummas üle 9,2 miljoni krooni, 38 õpirändeprojekti kogusummas üle 12,5 miljoni krooni ja 9 koostööprojekti kogusummas üle 2 miljoni krooni. Ettevalmistavate lähetuste taotlusi laekus 20, kõik said finantseerimisotsuse.

2008. a	Uuendussiidre	Õpiränne	Koostööprojekt	Ettevalmistav lähetus
Taotluste arv	7	57	29	20
Rahastatavad	4	38	9	20
Summa mln krooni	9,2	12,5	2	

Välispraktika muutis ellusuhtumist. Minu kogemus Taanist.

Jane Kiima, Järvamaa Kutsehariduskeskus

Paide Kutsekeskkoolis veokorraldajaks õppides avanes mul võimalus minna praktikale Taani. Alguses ei olnud ma välismaale minekust eriti huvitatud. Ma polnud varem mitte kunagi Eestist väljas käinud ja sellepärast oli ka hirm suur.

Kartsin kõige enam, kas ma ikka saan inglise keelega hakkama. Aga tänu keeletundidele ja õpetajate abile läks asi oodatust paremini.

Laikumise päev oli kõige raskem, sest esiteks polnud ma kunagi perest eemal viibinud ja teiseks kartsin väga lennukisõitu. Kuid kõik läks õnneks hästi. Oli erakordne tunne näha maailma kõrgelt õhust. Meie reisi marsruudiks oli Tallinn-Kopenhaagen-Arhus. Kui kohale jõudsim, oli lennujaamas vastas meie juhendaja. Mõtlesin huviga, milline võiks olla minu uus kodu. Suureks üllatuseks oli see väga kena ja hubane koht.

Minu praktika oli mitmekülgne. Tänu väikesele segadusele sain ma oma praktikast poole rohkem kui keegi teine – peaaegu tervikuna näha ühe kaubaveo protseduuri.

Praktiseerisin alustuseks firmas Arctic Container Operation, kus ma sain proovida kaupade vastuvõtmise tööd ja näha, kuidas käsitletakse ohtlikke veoseid. Kartsin alguses väga, sest pidin üksi hakkama saama võõras kohas ja võõras keeles. Kuid ma suutsin iseennastki üllatada.

Järgmisena sain veel laotöös oma oskusi proovile panna firmas Danske Fragtmand, kus õppisin, kuidas kaupu laost leida, komplekteerida ja õigesti pakkida. Praktika lõpuks jõudsin firmasse Air Truck Sea, kus tegelesin päris oma eriala veokorraldusega. Peab tunnustama, et natuke raske oli kaubaveo paberitega võõral maal tegeleda, sest töö käis siiski paljuski taani keeles. Aga õppisin seal palju.

Kokkuvõtteks võin öelda, et praktika Taanis oli mulle väga kogemusterohke. Ma ei kahetse, et seal käisin, pigem vastupidi – kahetsen, et ma nii kaua mõtlesin selle üle. Keelepraktika üle rõõmustan kõige enam – ma ei arvanud kunagi, et ma julgeksin suhelda kellegagi teises keeles.

Tänu sellele praktikale tõusis minu enesehinnang. Olen julgem, enesekindlam ja eriti tähtis on minu jaoks, et õppisin nägema maailma teistmoodi ning väärtustan oma elu ja lähedasi palju rohkem. Ka tavaline õpilane suudab ja saab, kui vaid tahab!

Refereerituna kogumikust "Leonardoga Euroopasse ja tagasi IV", mis koondab 2008. a sügisel toimunud õpirändeprojektide kajastuste konkursile laekunud tööde paremikku.

Üldharidusprogramm Comenius

www.archimedes.ee/comenius

Üldharidusprogrammi Comenius projektide abil soovime:

- panustada üldhariduse kvaliteedi parandamisse;
- tugevdada Euroopa dimensiooni hariduses;
- edendada võõrkeelte õppimist ja kultuuridevahelist teadlikkust.

2008. aastal toetati 81 esitatud taotlusest 43 **koolide koostööprojekti** summas 12,6 miljonit krooni.

Haridustöötajate täienduskoolitusteks esitati 106 taotlust, millest toetati 63 ning selleks eraldati kokku 2,2 mln krooni. Keskmine stipendium osaleja kohta oli pisut üle 34 000 krooni. Enim taotlusi laekus gümnaasiumide ja keskkoolide õpetajatelt osalemaks võõrkeelte õpetamisega seotud kursustel.

Projekti ettevalmistava lähetuse või **kontaktseminaridel** osalemise taotlusi esitati 48, millest otsustati toetada 44.

Kuus taotlust laekus üliõpilastelt, kes soovisid **õpetajapraktikat** sooritada mõnes Euroopa riigis. Programm toetas 5 üliõpilase taotlust, kes sooritavad praktika Hispaanias, Prantsusmaal ning Hollandis.

Koolidele, kes esitasid taotluse välispraktikandi vastuvõtmiseks, õnnestus leida 8 välispraktikanti:

Kuussaare Ametikooli Itaaliast **Nicola Maurizio Pisciotta**

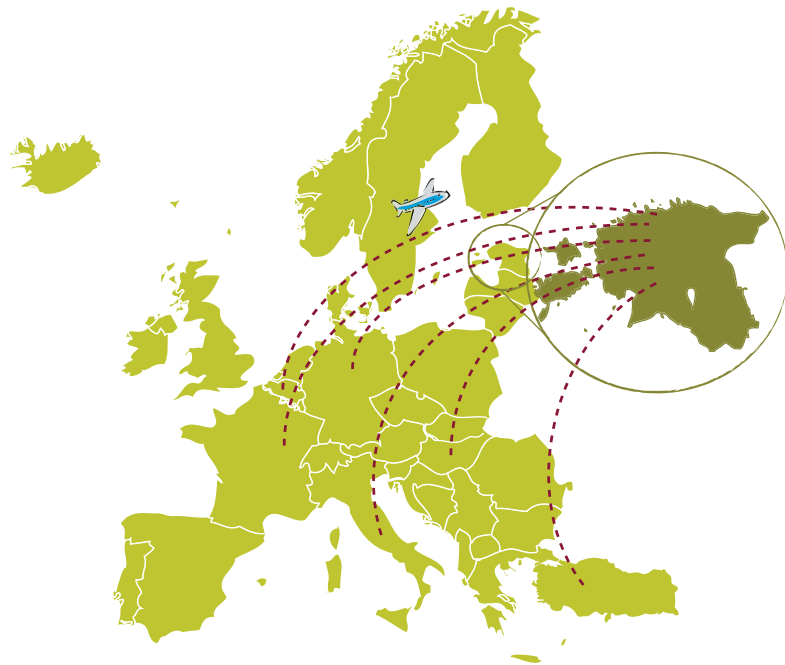
Tallinna Õismäe Humanitaargümnaasiumisse Belgiast **Joke Kempeneers**

Tallinna Reaalkooli Ungarist **Gabriella Ficze**

Tallinna Konstantin Pätsi nimelisse Vabaõhukooli Prantsusmaalt **Alain Vanhee**

Merivälja Kooli **Jennifer Neufend**, Pärnu-Jaagupi Gümnaasiumi **Katrin Bayern** ja Tartu Kunstikooli **Franziska Mehlhorn** Saksamaalt

Rapla Ühisgümnaasiumisse **Hilal Peker** Türgist.

Alain Vanhée – avatud inimene Euroopast

Maiu Plumer, Tallinna Konstantin Pätsi Vabaõhukool

Oleme sattunud Tallinna Konstantin Pätsi Vabaõhukooliga Comeniuse projektide lainele. 2007. aasta sügisel algas meil koolidevaheline leivaprojekt, tänu millele leidsime palju uusi tuttavaid Euroopast. Meie partnerkoolidega kujunes väga meeldiv ja arendav suhe. Muutusime avatuks uuendustele, heale praktikale ja meeldivatele kontaktidele. Kui avanes võimalus taotleda kooli praktikanti, panime kirja, et ootame meesterahvast, kes tegeleks poistega ja oleks valmis ka õhtuti kooli õpilaskodu tegemistes kaasa lööma.

30. augustil kõlas kooli telefonis reibas meeshäl, kes teatas, et saabub homme Tallinna lennujaama ja tuleb meie kooli aastaks praktikale. Sai me veel aru, et tegemist on prantslasega. Ja tõesti, järgmisel päeval astuski Alain Tallinnas lennukist maha. Suur oli meie üllatus, kui Alain meid juba eesti keeles tervitas! Särasilmne prantsuse noormees oli 2006. aastal Tartu Ülikoolis vahetusüliõpilasena juba eesti keelega tutvust sobitanud.

Keeled on Alaini eriline hobi. Ülikoolis oli ta õppinud skandinaavia keeli, Tartus lisaks eesti keelele ka veidi vene keelt. Meie õpilaste ja õpetajate ühisel külaskäigul Leetu oli Alainil Klaipeedasse jõudes taskuvestmiku abil elementaarsed leedu keele alged omandatud ja reisilistelegi selgeks õpetatud.

Vabaõhukoolis organiseerisime prantsuse keele ringid meie kooli õpilastele ja töötajatele. Alain on õpetanud ka paarile meie õpilasele hispaania keelt, kuna see on tundunud prantsuse keelest lihtsam. Kogu kooliaasta vältel on Alain olnud meie inglise keele õpetaja Alar Amtuse abil, õpetades kannatlikult inglise keelt õpiraskustega ja hariduslike erivajadustega õpilastele. Tänu Alainile on paljude meie kooli nooremate õpilaste inglise keele oskus paranenud. Kuigi ta kõneleb meelsasti ka eesti keelt, saavad hea inglise keele praktika ja eelkõige suhtlusoskuse nii kooli töötajad kui õpilased.

Alain on avatud inimene. Tal on lai silmaring ja terav pilk, et näha kõrvaltvaatajana meie töid ja tegemisi. Alaini pilgust on olnud kasu nii koolivägivalla märkamisel kui selle ilmingutele reageerimisel. Meie koolis on palju käitumisraskustega ja hariduslike erivajadustega õpilasi. Töö pole kergete killast, nõuab kannatlikkust ja head närvi.

Alain lööb meelsasti kaasa kooli ürituste organiseerimisel. Märtsis aitas ta organiseerida koolidevahelist Euroopa keelte päeva, kus korraldas Prantsusmaa teemalise viktoriini ja kutsus osalema Prantsuse Kultuurikeskuse. Lähiajal on kavas mitmed ekskursioonid ja filmiprojekt, ka nendes on Alain meeldiv osaline.

Eriti palju toredate tähelepanu pälvis Alain koos meie kooliga Baltic EXPRO 2008 näitusel, kus tema küpsetatud crepid olid näituse populaarseimad suupisted. Oleme õnnelikud väga toreda, alati naeratava ja optimistliku kaaslaste üle.

Täiskasvanuhariduse programm Grundtvig

www.archimedes.ee/grundtvig

Programmi eesmärk on edendada täiskasvanud õppijate ja täiskasvanute koolitajate koostööd teiste Euroopa riikide partneritega, laiendada täiskasvanute õppimisvõimalusi ning tõsta täiskasvanuhariduse kvaliteeti Euroopas. Seisame ka selle eest, et elukestva õppimise populaarsus ning kodanikuaktiivsus täiskasvanud elanikkonna seas jätkuvalt tõuseks.

Toetatavad tegevused

õpikoostööprojektid

täiendkoolitus
täiskasvanuhariduse
töötajatele

ettevalmistavad lähetused

2008. aastale oli iseloomulik, et õpikoostööprojektide taotlejate hulgas oli enam Grundtvigi programmile omaseid asutusetüüpe nagu rahvakoolid, erinevad koolituskeskused ja kodanikeühendused ning senisest vähem formaalhariduse pakkujaid (kõrg- ja kutsekoolid), teemadest võib välja tuua sotsiaalse integratsiooni ja riskigruppide (vähemusrahvused, eakad, töötud naised jms) aktiivse kaasamise elukestvasse õppesse. Samas esitatakse endiselt vähevõitu kvaliteetseid projekte kodanikuaktiivsuse teemadel. Laekunud 34st õpikoostööprojekti taotlusest otsustati toetada 15 projekti kogusummas 2,9 miljonit krooni.

Täiskasvanuhariduse tööalase täiendkoolituse stipendiumideks eraldati 2008. a 423 000 krooni. Laekus rekordarv täiendkoolituse taotlusi – 57. Programmi eelarve lubas toetada neist 17 parimat. Kõige aktiivsemad on endiselt täiskasvanute koolitajad ning nende seas eriti keeleõpetajad. Seni vähemesindatud teemade seast võib välja tuua näiteks muusika- ja hobuteraapia.

Ettevalmistavate lähetuste 16 taotlusest toetati 14 kogusummas 232 000 krooni.

Õpikoostööprojekt „Õppimine ja afaasia“

Hannelore Juhtsalu, Grundtvig koordinaator
SAs Archimedes

2006. a alanud kaheaastase projekti eesmärgiks oli läbi rahvusvahelise koostöö arendada kõnekahjustusega täiskasvanute õpetamismeetodeid. Lisaks Eesti Afaasialiidule olid projektimeeskonnas partnerid Soomest, Rootsist, Iirimaalt, Hollandist ja Itaaliast.

Elukestev õppimine on tänapäeva täiskasvanuhariduse alus ning igal inimesel on õigus õppida. Afaasia on aga kahjustus, mille tõttu inimene ei saa tavakombel õppida või isegi tavalist igapäevast teavet koguda. Enamasti kas insuldi või ajutrauma tagajärjel kaotab inimene võime rääkida, teiste kõnest aru saada, lugeda ja kirjutada. Õppimisel ja teiste inimestega suhtlemisel vajab afaasiahaige selleks koolitatud inimeste ja spetsiaalsete meetodiliste ning tehniliste vahendite abi.

Eestis tabab afaasia keskmiselt 1000 inimest aastas ning enamasti on see üle keskea inimeste probleem. Samas on murettekitav, et järjest enam noori, oma karjääri tipul olevaid edukaid mehi ja naisi haigestub insuldi, mille tagajärjeks võib olla ka afaasia.

Loovharjutused

Projekti tutvustamine messil
Baltic EXPRO 2008

Õpikoostööprojekti eesmärk oli jagada eri riikide vahel teadmisi ja kogemusi, kuidas edendada ja parandada täiskasvanud afaasiaga inimeste haridust ja sotsiaalset kaasatust. Kuna afaasia on suhteliselt vähetuntud, ehkki päris sageli esinev puue, siis keskenduti projektis ühtlasi ka ühiskonna teavitamisele sellest probleemist. Koostöö käigus vahetati pedagoogilisi teadmisi ning uuriti sotsiaalsete ja keskkonnafaktorite mõju elukestvale õppimisele afaasiaga inimeste puhul.

Projekti töö oli korraldatud nii, et kõik osalevad riigid said korra vastu võtta teiste partnerriikide delegatsioonide. Ka Eesti Afaasialiidul oli rõõm ja kohustus vastu võtta teiste riikide afaasiaspetsialiste. Lisaks töökoosolekutele ja töötubadele korraldati ka suurem avatud seminar õpetamise meetodikate teemal, kuhu olid kutsutud kohalikud afaasikute õpetamisest huvitatud spetsialistid (sh logopeedid) ja afaasiaga inimesed kogu Eestist.

Projekti tulemusena loodi raport, kuhu on koondatud projektis osalevate riikide ühiselt väljatöötatud arusaamad afaasiast, sellega kaasnevatest probleemidest ja võimalustest aidata afaasiaga inimestel osaleda nii õppimises kui muus sotsiaalses elus. Täpsem info projekti veebist
<http://www.aphasiaforum.com/sitolaph/home.html>

Hariduspoliitika toetamine

Haridusjuhtide õppelähetused

www.archimedes.ee/haridusjuhid

Haridusjuhtide õppelähetuste allprogrammi raames saavad koolijuhid, haridusametnikud jt Eesti hariduse otsustustasandi inimesed minna lähetustele Euroopasse. Õppelähetustele koguneb 10–15 haridusjuhti eri Euroopa riikidest, külastatakse haridusasutusi ja arutletakse ühist huvi pakkival hariduspoliitilisel teemal.

2008/2009. õa esitati haridusjuhtide õppelähetuste programmile 41 taotlust. Stipendium eraldati 28 haridusjuhile kogusummas 661 000 krooni. Keskmine stipendium oli 22 000 krooni.

Samuti on meie haridusasutustel võimalus korraldada ise sarnane õppelähetus Eestis; igal aastal tuleb Eestil korraldada vähemalt kolm haridusjuhtide õppelähetust. 2008. aastal toimus Eestis kokku 7 õppelähetust, neist 6 olid üld- ja 1 kutsehariduse teemal.

Eurydice võrgustik

Euroopa haridusteabe võrgustiku Eurydice tegevuse eesmärk on koguda Euroopa riikide võrreldavat haridusteavet ja teha see huvilistele kättesaadavaks. Veebis leiab info aadressil <http://www.eurydice.org>.

Sihtasutuse Archimedese poolt administreeritava Eurydice Eesti programmi ülesanne on eelkõige siinse haridusteabe vahendamine kesksel võrgustikule ning uuringutes osalemise tagamine.

2008. a parandati Eesti haridussüsteemi ülevaadet (*National Dossier*) ja haridussüsteemi struktuuri ülevaadet (*Structures of the Education and Initial Training Systems in the European Union*). Samuti täiendati lühikest haridusülevaadet (*Summary Sheet*) ning uuendati kooliaasta ja õpetajate ning koolijuhtide palkade andmebaasi.

2008. a osaleti ka Euroopa haridusterminite *tesauruse* 2009. a versiooni ettevalmistamises ning üle kümne valdkondliku väljaande ja infoteatmiku koostamises või uuendamises.

Õppelähetus teemal
"Keskonnaharidus Eestis"

Väliskülalistele tutvustati Eesti keskkonnahariduse parimaid praktikaid

Oktoobris 2008 toimus Eestis õppelähetus teemal "Keskonnaharidus Eestis", kus osales kokku 14 erineva tausta ja profiiliga haridusjuhti üle Euroopa.

Õppelähetuse põhisisuks oli tutvustada osalejatele Eesti keskkonnahariduse alast tegevust, põhimõtteid ja edukaid selle valdkonna projekte. Osalejatele toimusid matkad ja õppekäigud Põhja- ja Lõuna-Eesti erinevatesse kohtadesse, tutvumaks keskkonnahariduskeskuste ja looduskoolidega. Samuti aruteleti eri maade keskkonnahariduse põhimõtete ja haridussüsteemide üle ning võrreldi riikide kogemusi selles valdkonnas.

„Osalejad jäid õppereisiga ja kogemustega rahule, isegi päikeselise ilmaga vedas. Kuna inimesi oli väga erinevatest asutustest, siis soovid-ootused olid neil erinevad, kuid kõik laabus ilusti ja oli igati kasulik kogemus ka endile,“ ütles projekti korraldaja Mairi Enok, Tallinnas Lehola lasteaia juures tegutseva Lehola keskkonnahariduskeskuse juht.

Õpetajakoolituse stipendium

Stipendiumi eesmärk on väärtustada õpetajaks õppimist ja tunnustada seeläbi õpetaja kutset Eesti ühiskonnas. 2008. aastal laekus konkursile 281 taotlust. Otsustati anda 90 stipendiumi üliõpilastele, kes õpivad Eesti kõrgkoolis õpetajaks ja kutseõpetajaks ning 10 stipendiumi looverialade üliõpilastele, kes osalevad laulu- ja tantsupeo pedagoogilises protsessis.

Stipendiumiga soovitakse motiveerida õpetajatööks andekaid üliõpilasi õpetajakoolituse erialadele kandideerima ja õpetajakutset omandama. Ühe stipendiumi suurus on vähemalt 20 000 krooni õppeaasta kohta, kuid täpne suurus määratakse iga aasta eraldi.

Euroopa tunnuskiri uuenduslikele keeleõppeprojektidele

Euroopa tunnuskirjale oli 2008. aastal võimalik kandideerida kahes kategoorias: aasta võõrkeelealane projekt ja aasta võõrkeelealane tegu (tegevus, mis pole seotud formaalse õppega). Mõlemale esitati 10 taotlust.

Projektid kandideerisid tunnuskirjale kahes valdkonnas: kultuuridevaheline dialoog ja võõrkeeleõpe ning ettevõtlus.

Žürii otsustas anda Euroopa Komisjoni ning Haridus- ja Teadusministeeriumi tunnuskirja koos rahalise preemiaga 10 000 krooni

- kirjastusele OÜ Pangloss projekti "Eesti keel ja meel" eest
- Tallinna Saksa Kultuuriinstituudile projekti "Saksa keel lasteaias" eest

- Öismäe Humanitaargümnaasiumile aasta võõrkeelealase teo "Aulatund Ladina keel-õhtumaa emakeel" ning "Schülerkonferenz Beziehungen zwischen Estland und Deutschland: 30 Jahre den erweiterten Deutschunterricht am TÖHG" eest.

Tunnuskiri koos rahalise preemiaga 5000 krooni anti Sven Pruulile õppijana – portugali keele õppimise, õpetamise ja populariseerimise eest.

Lisaks märgiti ära ja anti sihtasutuse Archimedes tänukiri Anneli Kesksaarele ja Ly Kukele aasta võõrkeelealase teo eest ning märgiti ära ja anti Haridus- ja Teadusministeeriumi tänukiri Tallinna Tööstushariduskeskuse projektile "Erialakeel õmblejatele" ning õppija Yauhenia Trafimavale.

Võitjaid autasustati 26. septembril Euroopa keeltepäeva üritusel Tallinnas Viru Keskuses.

Põhjamaade hariduskoostöö – Nordplus programm

www.archimedes.ee/nordplus

2008. aastal liitusime koostööprogrammiga Nordplus, mille eesmärk on tugevdada ja arendada Põhja- ja Baltimaade hariduskoostööd ning anda oma panus ühisesse haridusmaastikku. Programm toetab mobiilsust, projekte ja võrgustikke ning on avatud hariduse ja elukestva õppega seotud asutustele ja organisatsioonidele.

Nordplus Junior: toetati viit Eestist koordineeritavat projekti kogusummas 2,1 miljonit krooni.

Nordplus Higher Education: toetati üht Eestist koordineeritavat projekti, Eesti partnerid olid 41 teiste riikide projektis.

Nordplus Adult: toetati kolme Eestist koordineeritavat projekti kogusummas 930 000 krooni.

Nordplus Horizontal: toetati kahte projekti kogusummas 1,5 miljonit krooni.

Akadeemilise tunnustamise infokeskuse ehk Eesti ENIC/NARIC keskuse igapäevane põhitegevus on välisriikide haridusdokumentide hindamine, tunnustamiseks ettepanekute tegemine ning kõrgharidusalase informatsiooni andmine.

2008. a esitati keskusele hindamiseks ja Eesti kvalifikatsioonidega vastavuse määramiseks 555 haridust tõendavat dokumenti kokku 63 välisriigist. Enim esitati hindamiseks Venemaa, Hiina ja endise NSV Liidu haridusdokumente.

Teine ENIC/NARIC keskuse ülesanne on anda informatsiooni Eesti ja välisriigi haridussüsteemidest ja kvalifikatsioonidest. Seda on tehtud kolmes peamises vormis:

1) publikatsioonid, andmebaasid ja teised üldinformatsiooni käsitlevad allikad

Eesti haridust või selle üksikosi kirjeldavaid peatükke koostati või täiendati UNESCO-IAU World Academic Database'i jaoks.

2) koolitused, infopäevad

Eesti ENIC/NARIC keskus korraldas kvalifikatsioonide hindamise ja tunnustamise teemal kaks üritust Ida-Virumaal. Narvas viidi koolijuhtidele ja teistele haridustöötajatele läbi koolitus ning Kohtla-Järvel haridustöötajatele ja tööandjatele infopäev varasemate kvalifikatsioonide vastavuse teemal.

Kõrgkoolide vastuvõtu- ja välissuhete osakondade töötajatele viidi läbi infoseminar välisriigi kvalifikatsioonide hindamisest, nõutavatest dokumentidest ja autentsuse kontrollist. Veebruaris toimus koolitus välisriigi kvalifikatsioonide hindamisest ja tunnustamisest riigiasutuste personalijuhtidele.

3) päringutele vastamine

Kirjalikke päringuid tehti 2008. aastal 728, sh välisriikide asutuste ja üksikisikute poolt Eesti haridussüsteemi ja kvalifikatsioonide kohta 240 päringut. Enim järelpärimisi tehti Soomest, Saksamaalt, Ameerika Ühendriikidest ja Hollandist nii kõrgkoolide, rahvusvaheliste organisatsioonide, saatkondade, ENIC/NARIC keskuste, teiste diplomite hindamiskeskuste kui ka üksikisikute poolt.

Viimane aasta vana akrediteerimissüsteemiga

Eesti kõrghariduse akrediteerimiskeskus viis 2008. a läbi 23 valdkonna rahvusvaheliste ekspertide visiidid Eesti kõrgkoolide õppekavade hindamiseks ja üheks teadusevalvatsiooniks. Visiitide tulemusena andsid ekspertkomisjonid hinnangu 106 õppekavale. Kõrghariduse hindamise nõukogu otsuste tulemusena said 89 õppekava täisakrediteeringu, 15 õppekava said tingimisi akrediteeritud ja 2 õppekava mitteakrediteeritud.

2008. a külastasid ekspertkomisjonid 20 kõrgharidust andvat õppeasutust, lisaks paljusid nende kolledžeid.

Kokku osales 2008. a meie õppekavade akrediteerimisel 86 väliseksperdi. Riigiti jagunesid eksperdid järgmiselt:

- 1) 25 eksperti – Soome;
- 2) 21 eksperti – UK;
- 3) 12 eksperti – Rootsi;
- 4) 7 eksperti – Taani;
- 5) 5 eksperti – Läti;
- 6) 4 eksperti – Ungari, Saksamaa;
- 7) 2 eksperti – Austria, Belgia;
- 8) 1 ekspert – Iirimaa, Holland, Norra, Šveits.

Kokku on aastatel 1997–2008 akrediteeritud juba 1313 õppekava (osa neist kaks või enam korda). Täisakrediteeringu on saanud 1008 õppekava, tingimisi 264 ning mitteakrediteeritud on 41 õppekava.

Keskuse korraldusel viidi 2008. aasta novembris Tallinnas läbi Euraasia kvaliteedikindlustuse koostöövõrgustiku peassaamblee. Organisatsiooni asepresidendiks valiti Hillar Bauman Archimedesest.

2008. aasta novembris osales sihtasutusest Tiit Laasberg komisjoni liikmena Venemaa Akrediteerimisagentuuri välishindamises, et hinnata Venemaa Akrediteerimisagentuuri sobivust ENQA täisliikmeks.

Alates 2009. aasta 1. jaanuarist tegutseb akrediteerimiskeskuse asemel Archimedeses allüksusena Eesti kõrghariduse kvaliteediagentuur, mille koosseisu kuuluvad hindamispäevade ja büroo.

2009. aastal on plaanis läbi viia 25 ekspertrühma külastused kõrghariduse õppekavade akrediteerimiseks. Kokku läheb hindamisele ligikaudu 100 õppekava. Lisaks käivituvad alates 2009. aasta sügisest õppekavagruppide üleminekuhindamised.

Aastail 2011–2012 käivituvad vastavalt seadusemuudatustele õppekavagruppide kvaliteedihindamised ja institutsionaalsed akrediteerimised. 2009. aasta jooksul on kavas välja töötada normdokumendid nende protseduuride läbiviimiseks.

AKADEEMILISED MOBIILSUSTOETUSED

www.archimedes.ee/amk
Sihtasutuses koordineerib kõrghariduse arenduskeskus

Seoses Euroopa Sotsiaalfondi programmide avanemisega reorganiseeriti akadeemiliste mobiilsustoetuste keskus 2008. aasta augustis kõrghariduse arenduskeskuseks.

Akadeemilise liikuvuse valdkonnas lisandusid riiklikele skeemidele täiendavad võimalused Euroopa Sotsiaalfondist rahastatava DoRa programmi raames. Riikidevaheliste mobiilsuslepingute osas aga tuli tänavu juurde Fulbrighti stipendiaatide reisikulude katmine, samuti alustasime lastekodulaste toetamisega.

Seoses DoRa programmi avanemisega on 2008. aastal mõned tegevused ka vähenenud. Külalisdoktorantide stipendiumid on tänaseks täies ulatuses DoRa programmi üle läinud – selle kaudu eraldatakse ka täiendavaid doktorantuuri õppekohti.

Kristjan Jaagu stipendiumiprogramm

www.archimedes.ee/kristjanjaak

Programmi eesmärgiks on toetada Eesti kõrgkoolide üliõpilaste välisõpinguid ning akadeemilise personali konverentsikülastusi ja lühiajalist enesetäiendamist välisriikides. Programmi administreerib sihtasutus viiendat aastat ja selle näol on tegemist end **hästi tõestanud tegevusega**. Kristjan Jaagu stipendiumitega arvestatakse, tähtaegadest ja tingimustest ollakse teadlikud ning ülikoolides osatakse neid tudengitele soovitada.

	2007/2008 stipendiume	mln krooni	2008/2009* stipendiume	mln krooni
Välislähetus	134	1,84	123	1,87
Osaline õpe	40	2,28	50	2,88
Tasemeõpe	32	5,18	35	5,67
kokku	206	9,3	208	10,42

* Andmed jaanuar 2008 seisuga

Mobiilsusbüroo poolt menetletud programmide lõplikuks eelarveks jäi 41,5 miljonit krooni. Olulisemad tulemused 2008. aastal:

- DoRa programmi raames on välja antud 197 noorteadlase konverentsitoetust, 33 doktorantide välisõpingute toetust ja 9 doktorantuuri täisstipendiumi Eesti ülikoolide juures;
- riiklike mobiilsusmeetmete raames on välja antud 206 Kristjan Jaagu stipendiumi, toetatud on 70 välismaal täisajaga õppivat Eesti doktoranti ja 13 Eesti ülikoolides õppivat välisdoktoranti, rahastatud 5 Eesti päritolu tudengi õppima asumist välismaa tippülikoolis, 48 välisstudengi lühiajalisi ja 32 rahvuskaaslase täisajaga õpinguid Eestis, toetatud 12 Eesti ülikoolis õppivat lastekodulast.

Kuna sarnast tegevust rahastatakse ka DoRa programmi raames, on varasemate aastatega võrreldes riiklikest vahenditest rahastatud **toetuste iseloom pisut muutunud** – Kristjan Jaagu kaudu on tänavu esitatud rohkem taotlusi labori või raamatukogu külastamiseks.

Keskmine stipendiumisumma kasvab sellele vaatamata jätkuvalt. Kui 2006. aastal oli keskmiseks stipendiumiks 12 547 krooni ja 2007. aastal 13 727 krooni, siis pärast kahte esimest vöoru on 2008/2009. aasta keskmine juba 15 727 krooni.

Kristjan Jaak paiskab välismaale tudeerima

Jaanika Meier

Välisülikooli õppima võib viia soov maailma näha või huvitavat elu elada. Kui aga eesmärk on seal eelkõige teadustööle keskenduda, on suureks abiks Kristjan Jaagu stipendiumiprogramm.

Eesti Maaülikooli magistrant Lauri Bobrovski kuulis Kristjan Jaagu stipendiumitest sihtasutuse Archimedes teabepäeval.

„Oleks olnud äärmiselt rumalus seda mitte taotlema, sest tegemist on stipendiumiga, mida saades võid lisaraha otsimise asemel rahulikult välisülikoolis õppimisele keskenduda,“ nendib ta. „Kui ma ei oleks Kristjan Jaagu tasemeõppe stipendiumit saanud, oleksin tõenäoliselt pidanud leppima tunduvalt tagasihoidlikuma Erasmuse toetusega.“

Stipendium võimaldas Bobrovskil aga riigi korraliku õppetoetusega Taani tudengite kõrval ühe õppeaasta materiaalsele probleemidele mõtlemata õppida Kopenhaageni Ülikoolis toiduteaduse magistriõppes spetsialiseerumise eesmärgel.

Eesti Maaülikooli keskkonnakaitse ja rakendusbioloogia doktorant Margit Heinlaan sai Kristjan Jaagu osalise õppe stipendiumi toel tehtud olulise osa oma doktoritööst, milles ta uurib nanoosakeste mõju elusorganismidele. Prantsusmaal, Tours'is Francois Rabelais' Ülikooli mikroskoopia osakonnas töötas Heinlaan doktoritöö tarbeks läbivalgustava elektronmikroskoobiga (TEM),

„Ilma Kristjan Jaagu poolse finantseeringuta oleks komandeeringu toimumine olnud rohkem kui küsitav.“
– Margit Heinlaan,
Kristjan Jaagu stipendiaat

mida saaks kasutada ka Eestis, kuid seal oli Heinlaanel juurdepääs ka sealsele pikaajalisele ja laialdasele TEM-alasele oskusteabele, mida Eestis pole.

„Ilma Kristjan Jaagu poolse finantseeringuta oleks antud komandeeringu toimumine olnud rohkem kui küsitav, sest teisi samalaadseid tudengite rahastamisallikaid minu teada Eestis pole,“ nendib ta.

Toetuseta oleks raske

Välismaal õppinud tunnistavad, et ilma rahalise toetuseta on välismaale õppima minek tavalise eestlase jaoks üsna keeruline. Heinlaan viitab, et paljud tudengid peavad tööd rabama, et neil siinseidki õpinguid oleks võimalik rahastada.

Välismaal õppimiseks mõeldud stipendiumite hulk on kasvanud – Kristjan Jaagu stipendiumile lisaks on SA Archimedesel ka DoRa programm, lisaks on üha enam hoogu saamas partnerülikoolide lepped, välisriikide pakutavad stipendiumid ning erafondide ja organisatsioonide pakutavad toetused.

Artikkel ilmus täiskujul Postimehe KoolitusExtras.

Doktoriõppe ja rahvusvahelistumise programm DoRa

www.archimedes.ee/dora

Struktuurifondidest rahastatav programm DoRa hõlmab suurt hulka tegevusi: toetatakse välisõppejõudude ja -doktorantide kaasamist õppetöösse, teadustegevust ülikooli ja ettevõtete vahel, doktorantide õpinguid välismaal ning magistrantide, doktorantide ja noorteadlaste lühiajalisi õppelähetusi. Aastatel 2007–2015 elluviidava programmi partneritena kaasatakse Eesti kõrgkoolid.

2008. aastal käivitus DoRa individuaalsete toetuste eraldamine noorteadlastele enesetäiendamiseks välismaal. Kuigi seatud arvulistest eesmärkidest jäi sel aastal veel puudu, saavutasime terve aasta tulemused vaid kolme kuuga. See asjaolu annab julgust arvata, et nende tegevuste osas ei ole kuidagi ohus programmi eesmärkide täitmine ega vahendite sihtotstarbeline kasutamine. Pigem võivad need tegevused olla 2010. aastaks jõudnud mahtudeni, mil positiivsete protsesside jätkumiseks võib olla otstarbekas neile lisavahendeid leida.

Doktorantuur välisülikoolis riikliku koolitustellimuse raames

www.archimedes.ee/amk

Doktorantide suunamine välisülikoolidesse on seotud riikliku koolitustellimusega – välisõppe doktorantuuri kohta toetatakse avaliku konkursi kaudu viiendat aastat.

Intervjuude läbiviijad tegid riikliku koolitustellimuse komisjonile ettepaneku rahastada tänavu 8 uut stipendiumi. Neile lisandusid ülikoolide taotluste alusel hiljem üks prantsuse keele tõlke magistrant ja kaks veterinaariaresidenti.

Skeemi algusest kuni tänaseni on meetme raames toetatud 96 tudengi välisõpinguid. 2008/2009. õppeaastal õpib või ootab artiklite avaldamist ja kraadi kaitsmise võimalust 65 tudengit, neist stipendiumi makstakse 35le. Alates skeemi algusest on lõpetamiseni jõudnud 23 stipendiaati, neist kümme 2008. aastal.

Doktorandina Utrechtis

Äli Leijen

TÜ Pedagogicum, vanemteadur
TÜ Viljandi Kultuuriakadeemia, erakorraline teadur

Olin ajavahemikus 2004–2008 riikliku koolitustellimuse raames välisdoktorant Utrechtis Ülikooli IVLOS Haridusinstituudis Hollandis. Stipendium võimaldas mul neli aastat pühenduda Euroopa tippülikoolis õppe- ja teadustööle. Lisaks sellele, et hindan kõrgelt erialaga seotud teadmisi ja kogemusi, pean kõige olulisemaks, et leidsin Hollandist häid sõpru ja kolleege, kellega valdkondlikel teemadel arutleda ning koos töötada.

Õnneks soositakse täna Eestis rohkem kui kunagi varem riikide- ja institutsioonidevahelist koostööd, jagatakse mitmeid mobiilsustoetusi, mis aitavad hoida rahvusvahelisi kontakte ja tugevdada koostööd. Ma loodan, et Eesti kõrgharidus- ja teadusruum muutub koostöö kaudu teiste riikide kogemustest õppides. Euroopa parimaid praktikaid eeskujuks võttes on lootust, et juba lähitulevikus paranevad Eesti doktorantide sotsiaalsed tagatised ja tööalane staatus.

KÕRGHARIDUSE ARENDUSPROGRAMMID

Sihtasutuses koordineerib kõrghariduse arenduskeskus

Programm Primus

primus.archimedes.ee

Primus on ajavahemikus 2008–2015 struktuurivahenditest rahastatav programm, mille eesmärgiks on toetada kõrgkooli õppe kvaliteeti ja tõsta lõpetajate konkurentsivõimet.

Programmi 2008. aasta peamised eesmärgid täideti ja programmi edukale algusele aitasid kaasa valdkondade võrgustike, listide ja töögruppide käivitamine, pidev koostöö partneritega, infoseminarid ning selge programmi juhendi ja muu elluviimiseks vajaliku abidokumentatsiooni loomine.

Olulisemad tulemused valdkonniti:

Õppejõudude õpetamisoskused

Aasta jooksul panime töösse kaks koolituskeskust, uuendasime õppejõudude baaskoolituse aineprogrammi ning koolitasime õppejõude näiteks didaktika, esinemisoscuse ja kultuuride erinevuste teemadel. Lisaks peame väga tähtsaks, et suutsime välja töötada mentorõppejõudude süsteemi ja leidsime palju kandidaate, kes soovivad põneva väljakutse vastu võtta.

Õppija toimetulek

Tublisti tähelepanu pöörati õppijatele. Koostasime ülevaate tudengilt-tudengile nõustamissüsteemidest ja -teenustest Euroopas ning viisime läbi tuutorite ja õppeosakondade töötajate nõustamisalased koolitused. Olulise abivahendina anti välja tuutorite teatmik ja koostati õppeteatmikud esmakursuslastele.

Õppekavade kvaliteet

Õppekavaarendajate aasta oli väga töökas, sest korraldati 50 seminari õppekavaarendusega seotud teadlikkuse tõstmiseks ning lisaks koolitusi õppekavanõukogude liikmetele ja õppekavaarenduse nõustajatele ja ekspertidele. Seda kõike selleks, et selgitada välja pädevuspõhiste õppekavade toimimine – kokku viidi läbi 200 õppekava kvaliteedianalüüs TTÜs.

VÕTA – varasemate õpingute ja töökogemuse arvestamine

Edusammudena võib esile tuua VÕTA nõukoja kokkukutsumise, VÕTA hindamise ja nõustamise olukorra kaardistamise ning VÕTA statistika kogumise metodoloogiliste aluste väljatöötamise.

Uuringud ja analüüsid

Töötasime välja uuringute strateegia, uuringute rahastamise tingimused ja uuringukava. Samuti korraldasime seminare valdkonna tegevuskavade koordineerimiseks, leidsime valdkondlikud eksperdid ning koostasime seniste haridusuuringute andmebaasi.

Strateegiline juhtimine

Viisime läbi 16 seminari, koolitust ja töötuba partnerite strateegilise juhtimise suutlikkuse tõstmiseks.

Euroopa Liit
Euroopa Soltsiaalfond

Eesti tuleviku heaks

TÜ majanduspoliitika lektori Diana Eerma kogemus

Millistel programmi Primus koolitustel olete osalenud?

On olnud meeldiv võimalus osaleda käesoleval õppeaastal mitmetel programmi Primus koolitustel. Nendeks on „Mentorõppejõudude koolitus“, „Õppimine ja õpetamine kõrgkoolis“, „Can teaching be discipline-specific?“, „Õpetamine multikultuurilises auditooriumis“.

Miks osalete mentorõppejõudude koolitustel?

Mentorõppejõuks kandideerimise põhjuseid oli ilmselt mitu. Olulisem kindlasti tõdemus, et mentorluse süsteemsem arendamine kõrgkoolis aitaks toetavalt kaasa õppimise ja õpetamise oskuste arengule. Isiklik huvi ja soov oma vastavaid pädevusi arendada.

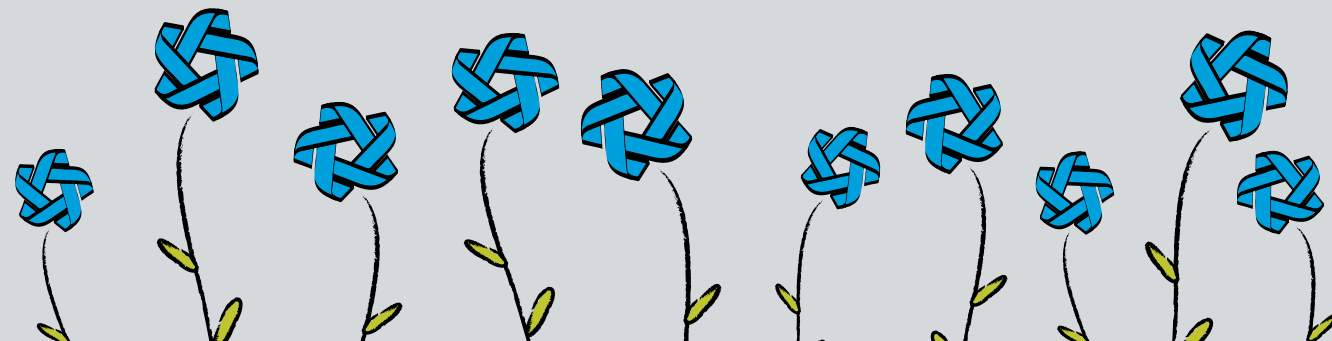

Milliseid lisaväärtusi on andnud kõrgkooli didaktika ja juhendamise alastel koolitustel osalemine?

Koolituskursus „Õppimine ja õpetamine kõrgkoolis“ tekitas soodsa keskkonna oma senise õpetamistegevuse analüüsimiseks ning arendamiseks. Hinnatav lisaväärtus kõrgkooli didaktika ja juhendamise osas pärineb nii koolitajatelt kui ka koolituses osalejatelt.

Milline on olnud suurim ahhaa-elamus seoses programmiga Primus?

Positiivseima elamuse on andnud see keskkond, mis osalejate ja kursuse läbiviija tegevuse sünergias on tekkinud koolitusel „Õppimine ja õpetamine kõrgkoolis“. Samuti oli tähelepanuväärset positiivne kogemuste vahetamine mentorluse koolitusel osalenute vahel.

Programm Eduko

www.archimedes.ee/eduko

Programmi üldeesmärk on tugevdada Eesti haridusteadust ning kindlustada haridusteadlaste ja õpetajakoolituse õppejõudude järelkasv, et selle tulemusena saavutada paindlik ja sidus õpetajahariduse süsteem, mis toetab ühiskonna jätkusuutlikku arengut.

2008. aasta oli programmi jaoks ettevalmistav. Eduko büroo tegevuse tulemusel kinnitati 2009. aasta jaanuaris partneritega kooskõlastatud programmi tekst.

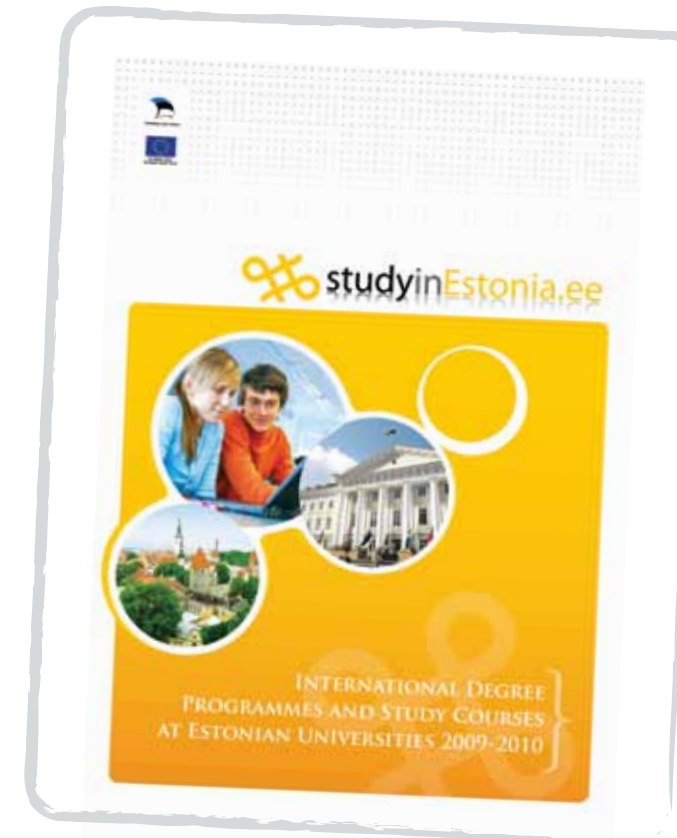

Eesti kõrghariduse välisturundus

www.studyinEstonia.ee

Archimedes vastutab Eesti kõrghariduse tutvustamise koordineerimise eest ning töötab tugevas partnerluses rahvusvahelist tasemeõpet pakkuvate Eesti kõrgkoolidega. 2008. aasta tegevustest olulisemad on:

- koostati Eesti kõrghariduse välismaal tutvustamise strateegia lähtematerjal;
- osaleti veel messil – EAIE Antwerpenis, „Studia 08“ Helsingis, „Destination Europe“ Peterburis, IEFT messil Istanbulis ning EHEF messil Moskvast;
- korraldati vastuvõtud koostöös Eesti saatkondadega Helsingis ja Moskvast;
- anti välja trükised „International Degree Programmes and Study Courses at Estonian Universities 2009–2010“ ja „International Student's Guide to Estonia“ ning Eestit tutvustavad meened.

MITTEFORMAALNE HARIDUS JA NOORSOOTÖÖ

Sihtasutuses koordineerib Euroopa Noored Eesti büroo

Programm Euroopa Noored

euroopa.noored.ee

Euroopa Noored Eesti büroo koordineerib Euroopa Liidu noorte kodanikuharidusprogrammi Euroopa Noored rakendamist Eestis. 2008. aastal keskendusid programmi toetatud noorte projektid kodanikuühiskonna väärtustele ja noorte aktiivsusele nende teadvustamisel, arendamisel ja ellurakendamisel.

2008. aastal esitati Eesti büroole 253 taotlust, millest 139le **eraldati toetust ühtekokku 22,3 miljoni krooni** ulatuses. Eestis toetatud projektides osales 2066 noort.

Pidades oluliseks rõhutada Eesti ühiskonna tasakaalustatud arengut ja Eestis elavate noorte võrdset ligipääsu erinevatele enesetäiendusvõimalustele, olid programmi Euroopa Noored 2007-2008 aasta riiklikeks prioriteetideks **maa- ja väikelinnanoored** (Valga, Võru, Põlva, Lääne-Viru ja Ida-Viru maakondadest), **erivajadustega noored** ja **riigikeelt mittevaldavad noored**, seejuures eelistati projekte, mille läbi kaasatakse ühistegevusse Eestimaal elavate eri rahvusrühmade noori.

Kaasatuse valdkonna peamiseks eesmärkideks 2008. aastal oli kaasatusalaste pädevuste arendamine Eesti noorsootöötajate hulgas ning erivajadustega ja vähemate võimalustega noori kaasavate projektide kvaliteedi toetamine läbi nõustamise, konsultatsioonide ja muude vajalike tegevuste.

Kokku korraldas Euroopa Noored Eesti büroo 2008. aastal **53 koolitust***, sh regulaarsed koolitused alaprogrammide raames rahastatud projektide kvaliteedi toetamiseks ning nõ eriprojektid uuenduslikel/prioriteetsetel teemadel – programmi väärtused, inimõigused, mitteformaalne õppimine ja võtmepädevused ning loovus. **Kokku osales büroo korraldatud koolitustes ligi 900 noort ja noorsootöötajat.**

Lisaks on 86 inimest Euroopa Noored Eesti büroo vahendusel osalenud 391 koolitusel erinevates Euroopa riikides. Koolituste teemadring on olnud lai – seotud nii projektide riskienetuse ja juhtimisega kui ka noortevaldkonna prioriteetide ja valuküsimustega.

Ühe silmapaistva eriprojekti näitena võib välja tuua Euroopa kultuuridevahelise dialoogi ja Eesti Vabariigi 90. juubeliaasta raames 12.–16. oktoobrini toimunud **seminari „Intercultural dialogue without subtitles“**, mille eesmärgiks oli toetada koostööd Eesti, Läti, Leedu, Saksamaa ja Soome põhirahvuste ning vene vähemuste vahel ning ergutada multikultuursust toetavate noorte projektide teket.

* Vastavalt lepingule Euroopa Komisjoniga kestab programmi Euroopa Noored 2008. aasta koolitustegevuste periood kuni 30.06.2009, mistõttu koondab käesolev aruanne vaid 2008. kalendriaasta perioodi tegevusi ja seniseid tulemusi.

Rahvusvaheline noortealgatus „From Sheep to Dress“

Kõik Leisi keskkooli projekti tegemised algasid lammaste pesemisega, mida on kõige parem teha merevees. Kui lambad said puhtaks, hakkasime me neid pügama, mis polnudki nii raske, kui olime kartnud. Sellega said kõik hästi hakkama. Nüüd tuli saadud vill ära kraasida. Kraasimisele järgnes ketramine, et teha lõnga, mida meil oli oma riiete jaoks vaja päris palju. Kõigepealt tuli aga ketrama õppida. Seegi ei olnud väga raske ja varsti oskasid seda kõik täitsa hästi, lausa nii hästi, et teistele õpetada. Alguses ketrasime me ainult kedervarrega lõnga, siis tegime omatehtud lõngast riided, millega jäime väga rahule. Hiljem õppisime ka vokiga ketramist, mida on meil võimalik edaspidigi praktiseerida, kuna ostsime projekti jaoks kaasaskantavad Ashfordi vokid ning väikesed kraasimisasinad.

Juuni lõpus käisime oma riietekollektsiooniga Inglismaal Lake District'is naturaalsete kiudude kasutamist propageerival festivalil Woolfest, kus osalesid veel paljude teiste maade moeloojad ja käsitöömeistrid. Näitasime oma partneritele Põhja-Inglismaal kodumaisele toorainele – villale – uue väärtuse andmist ning selle kaudu bioloogilise ja kultuurilise mitmekesisuse säilitamise võimalikkust oma kodusaares. Nägime palju vaeva, et koostöö sujuks just nii, nagu vaja, sest töö lamba niitmisest, materjali tootmisest ja ketramisest kudumiseni oli väga mahukas. Hea tiimitöö tagas aga suure edu. Omandasime uusi teadmisi, tutvustasime oma kultuuri, saime esinemiskogemusi ning tuttavaks Inglismaa ajaloo ja kultuuriga. Praktiseerisime inglise keelt ja õppisime head meeskonnatööd tegema.

Meie partneriks on Wool Clip Inglismaalt, kus tegutseb 15 talu- ja käsitöötegitajat, nende hulgas meie võõrustaja, haridusvaldkonna juhataja June Hall. Oma piirkonna kohalikule villale lisaväärtuse andmiseks kasutab Wool Clip palju erinevatest tõugudest lambaid, et toota villa riiete ja aksessuaaride ning erinevate tekstiilide valmistamiseks. Selleks kasutatakse ketramist, kudumist, lõnga värvimist, heegeldamist ning viltimist.

Nüüdseks oleme tänu filmikoolitustele saanud valmis ka projekti tutvustava filmi ning lähme oma projektist rääkima Mustjala, Kihelkonna, Kihnu ja oma kooli õpilastele.

Projektitiimi liikmete mõtted sidus kokku Irene Roman.

Projektitiimi liikmete kommentaarid:

Grete: Inglismaal oli väga lahe. Esimest korda lendasime lennukiga. Meie jaoks oli valmis seatud ja värskest värvitud väike vagunelamu, kus ööbimistingimused olid natuke šokeerivad harjumatu tugevate vihmasadude tõttu, mis leidsid üles praod, et meid märjaks teha. Esimesel päeval oli küll nii, et ma tahan koju. Aga juba teisel päeval olin olukorraga harjunud ja leppinud.

Tegelikult kokkuvõttes oli ikka mega kogemus ja lahe reis. Igatahes mitte midagi ei kahetse. Käisime ka Muhus oma kollektsiooni tutvustamas. Olime küll natuke väsinud, aga tore oli ikkagi. Ainuke, mis mulle ei meeldinud, oli see, et seal oli palju sääski ja nad närisid meid (amps, amps). Lisaks sellele on meie projektis film, mille me ise valmis tegime. Meil oli 5 filmikoolitust, kus sai ka palju nalja.

Kätlin: Projekt on olnud väga tore, saime viltida ja lõnga ise teha. Inglismaal, Muhus ja Ruhnus oli väga lõbus ja saime endalegi sõpru juurde. Saime teha ise ehteid. Moeshowl oli väga tore.

Liisa: Õppisin ketrama, lambaid pügama ja kõike muud villaga seonduvat. Õppisin villa kasutamise ajalugu. Käisime paljudes kohtades nt. Inglismaal, Ruhnus jne. Ja lähme veel mõnedesse kohtadesse. Projekti läbiviimine on andnud enesekindlust, et suudame midagi nii suurt teha.

Vabatahtliku teenistuse projekt “Everything’s Possible”

Programmi Euroopa Noored projektikirjutamise koolitustest sain inspiratsiooni viia ellu vabatahtliku teenistuse projekt, kus vabatahtlikuks on kriminaalhooldusalune, kellel ei ole seni avanenud võimalust end ühiskonnas tõestada. Kristjan sobis ideaalselt, seda enam, et ta oli ise sellest huvitatud.

Projekt oli nii minule, vabatahtlik Kristjanile kui ka saatvale organisatsioonile, MTÜ Pelgulinna Lastekaitse Keskusele, esmakordne. Seetõttu oleme eriti rahul, et projekt õnnestus. Kuigi jah, Kristjan jäi esimesel päeval oma Inglismaa lennukist maha ja see tõi kaasa mõned tunnid kiireid ümberkorraldusi.

Projekti nimeks sai vastuvõtvast organisatsioonist inspireeritult Everything’s Possible. See sobis hästi projekti vaimuga, sest paljud olid Kristjani suhtes juba käega löönud ega uskunud, et noormehest võib veel asja saada.

Organisatsioonil Everything’s Possible on pikaajased kogemused kriminaalsete noortega töötamisel. Projekti käigus tegi Kristjan oma lühiajalist vabatahtlikku teenistust kolm nädalat Inglismaal, Leeds’is, tõestades ennast kahes mittetulunduslikus ühingus – BEES ja Re-Paint. BEES tegeleb peamiselt parkide korrastamise ja taimedega ning Re-Paint kogub vanu värve, segab neid kokku ja müüb odavalt majanduslikult raskes olukorras inimestele, lisaks tehakse klaasmosaiike.

Projekti jooksul kohtus Kristjan mitmetest riikidest pärit vabatahtlikega, kellega koos tehti tööd ja veedeti ka vaba aega. Õpiti tundma üksteise kultuure, jagati oma probleeme ja õnnestumisi. Teenistuse lõpus jõudis Kristjan arusaamiseni, et oli kasulik veeta need kolm nädalat eemal Eestist, avardada oma silmaringi ja leida endas jõudu, et teist korda teha pikem vabatahtlik teenistus, mis annaks juba suurema kogemuste pagasi.

Mulle tegi enim muret usaldus – vabatahtlikuks saadan ju noore, kelle eest ma vastutan. Kuidas olla kindel, et ta lihtsalt ära ei jookse või teiselpool piiri seadustega pahuksisse ei lähe? Kuid just seda Kristjan vajas – võimalust näidata, et teda võib ja saab usaldada.

Nüüdseks on Kristjan läinud kooli tagasi, kuigi tal endal varem hariduse omandamise usku ei olnud. 19-aastasena 7. klassi õppima asuda ei ole just kerge ülesanne, eriti kui oled enne seda käinud Puiatu erikoolis ja pool aastat vanglas veetnud. Kristjan ei olnud praktiliselt kolm aastat õppinud. Kuid kõik on võimalik!

Kalev Kuljus – kriminaalhooldusametnik

Kristjan S. – vabatahtlik

Klaasmosaiik

Olulisemad algatused

22. aprillil 2008 toimus (t)ööklubis Marat **Euroopa Noored Kogemustekohvik 2008**, kus analüüsi aastatel 2005-2007 programmis osalejate ja koostööpartneritega programmi mõju nii neile endile kui ühiskonnale laiemalt. Tutvustati ka aastatel 2000-2006 ellu viidud programmi mõju analüüsi. Kogemustekohvik lõppes auhinnagalaga, kus tunnustati parimaid projektitegijaid.

<http://euroopa.noored.ee/kohvik>.

Juulis leidis aset SA Öpilasmaleva ja büroo pilootprojekt **MAlgatus**, mille raames töötasid malevarühmad välja programmi Euroopa Noored noortealgatuste alaprogrammi sobiva idee ja viisid selle ellu kohalikus kogukonnas.

<http://euroopa.noored.ee/malgatus>.

2.-9. novembrini tähistati neljandat korda **Euroopa Noortenädalat**. Noortenädala fookuseks oli seekord noorte eurooplaste ees seisvate tulevikuväljakutsete kaardistamine, millest Euroopa Komisjon lähtub järgmise kümnendi noortepoliitika suundade paikapanelisel. Eestis koordineeris Euroopa Noortenädala 2008 „Noored võtavad sõna“ tegevusi büroo, viies koostöös Eesti Avatud Noortekeskuste Ühenduse ja Eesti Noorteühenduste Liiduga läbi konsultatsioonid Eesti noortega. Oma arvamust avaldas kokku **ca 11 000 noort**.

<http://euroopa.noored.ee/noortenadal2008>.

Noortepass ja mitteformaalne õpe

www.mitteformaalne.ee

Euroopa Noored Eesti büroo üheks oluliseks eesmärgiks on toetada mitteformaalse õppe (MFÕ), võtmepädevuste ja Noortepassi teadlikkust. Need teemad on hästi integreeritud alaprogrammide koolitustesse, büroo veebile on lisatud nende põhimõtete selgitav tekst ja MFÕ-teemaline blogi, koostatud on Noortepassi ja võtmepädevusi kirjeldav voldik eesti ja vene keeles.

Eestis on **Noortepassi rakendamine** hästi käivitunud. Kui aastal 2007 väljastati 113 Noortepassi 24 projektis osalejale, siis aasta jooksul on see number oluliselt kasvanud – aastal 2008* väljastati 277 Noortepassi 38 erineva alaprogrammi raames toimunud projektis osalejale.

* Statistilised andmed 23.01.09 seisuga

Struktuurifondide programm „Noorsootöö kvaliteedi arendamine“

Euroopa Noored Eesti büroo tegevuse seisukohalt töi möödunud aasta kaasa olulise tegevusvälja laienemise seoses liitumisega Euroopa Sotsiaalfondist (ESF) rahastatud struktuuritoetuste programmiga **Noorsootöö kvaliteedi arendamine**. Programmi elluvijaks on Eesti Noorsootöö Keskus ja partneriks lisaks Archimedesele ka ja MTÜ Eesti Noorsoo Instituut.

Noorsootöö kvaliteedi arendamise programmi üldesmärgiks on tõsta noorte valmidust tööturule sisenemiseks ja seal toimetulekuks tänu noorsootöö teenuste kõrgemale kvaliteedile. Büroo vastutab programmi raames Eesti noorsootöö koolitusvaldkonna arendamise eest. Büroos on programmi jaoks moodustatud 5 tegevusvaldkonda: mitteformaalse õppimise ja temaatiliste koolituste, koolitajate koolituse, õppematerjalide arendamise, koolituste kvaliteedi hindamise ning koolituste kättesaadavuse suurendamise valdkonnad.

2008. aasta teine pool oli suunatud peamiselt programmitegevuste strateegilisele planeerimisele, mille käigus kaardistati olulisemad tegevussuunad ja lähtekohad. Tegevuste paremaks planeerimiseks ja noortevaldkonna arenguvajaduste kaardistamiseks viidi läbi avalik konsultatsioon.

Koolitajate koolituse valdkonnas on plaanis luua noortevaldkonna koolitajate võrgustik. Selleks korraldati detsembri alguses noortevaldkonna koolitajate esimene kohtumine. Kohtumisel tegid koolitajad ettepanekud koostööks ja võrgustikutöö toetamiseks, samuti algatati diskussioon noortevaldkonna koolitajale vajalike kompetentside ning arenguvajaduste üle.

Mitteformaalse õppimise ja temaatiliste koolituste valdkonna raames oli 2008. aastal esimeseks praktiliseks väljundiks 15. detsembril toimunud Paul Kloostermani ja Mark Taylori meistrikklassid kultuuridevahelise suhtlemise ja õppima õppimise teemal.

Õppematerjalide arendamise valdkonnas töötati välja õppematerjalide andmebaasi kontseptsioon ning algatati andmebaasi väljatöötamine. Koolituste kvaliteedi hindamise valdkonnas arendati välja tagasisideküsimustik, mis võimaldab ühtsetel alustel hinnata ESF programmi raames elluviidavate koolituste kvaliteeti.

Koolituste kättesaadavuse valdkonnas töötati välja koolituskalendri ja koolitajate andmebaasi kontseptsioon ning alustati tehnilise lahenduse väljatöötamisega. Mõlema andmebaasi eesmärgiks on suurendada teadlikkust ning toetada noortevaldkonna koolituste kvaliteedi tõusu ja kättesaadavust.

TEADUSKOOSTÖÖ

www.archimedes.ee/teadus
Sihtasutuses koordineerib teaduskoostöö keskus

7. raamprogramm

www.archimedes.ee/7RP

- 2008. aastal korraldati teadlaste konkurentsivõime tõstmiseks raamprogrammis osalemisel **9 koolitust** ja **166 individuaalkonsultatsiooni**.
- Ilmus **11 infolehe Innovaatika numbrit**, kus anti ülevaade toimuvatest konkurssidest
- Eestlased on osalenud **431 projektitaotluse** esitamisel
- **124 neist projektidest** on olnud edukad
- Projektide kogueelarve on **32 400 000 eurot**
- **25 600 000 sellest** moodustab Euroopa komisjoni toetus
- Taotluste edukuse määr oli **22,5%**
- Euroopa Liidu keskmine näitaja on **21,59%**
- Eestlased koordineerivad **10 projekti**
- **6. raamprogrammi** tulemustega võrreldes on edukate projektidega jõutud raamprogrammi keskele, rahalises mahus aga viimasesse veerandisse.

Edukas osalemine 7. raamprogrammis

Uued toetused teevad projektkirjutamise lihtsamaks

2008. aastal käivitus Haridus- ja teadusministeeriumi ning Archimedese koostöös kaks uut riigieelarvest rahastatavat toetusskeemi EL koostööprogrammides osalejatele.

- Ettevalmistustoetuse eesmärk on tunnustada ja stimuleerida kvaliteetsete rahastamist taotlevate projektide kirjutamist ja tegevustes osalemist Eestis.
- Teadusarenduse raamprogrammide projektide käibemaksu kompenseerimistoetuse eesmärgiks on projektide käibemaksudkulude hüvitamine riigieelarvest, mis vähendab projektide rakendajate finantsriske.

Aasta jooksul maksti ettevalmistustoetust **58 projektile 2,28 miljoni** krooni ulatuses ning käibemaksutoetust **61 projektile 1,9 miljoni** krooni ulatuses.

COST võrgustik

Teaduse ja tehnoloogia alane koostöövõrk COST on senini olnud Eesti jaoks kõige efektiivsem rahvusvahelise koostöö vorm. 2008. aastal osales **50 projektis üle saja** teadlase kõigist Eesti juhtivatest ülikoolidest ning uurimisasutustest. Aasta jooksul ühineti **22 uue projektiga**. COST võimaldab eelkõige laiendada oma uurimisprojekti üle-Euroopaliseks initsiatiiviks ja taotleda seega finantseerimist rahvusvahelise teadus- ja arenduskoostöö kaudu.

7. raamprogrammi toel:

Eesti teadus püüdleb kosmosest seirama

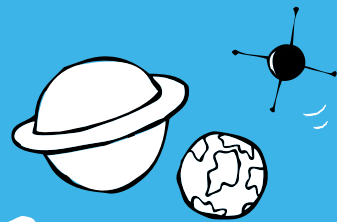
Tiit Kändler

Sel kevadel käivitunud europrojekt EstSpace on esimene pääsuke, mis püüab Euroopale teadvustada Eesti teadlaste võimekust lüüa kaasa Euroopa kosmoseprojektides. Tuginetakse meil tavapäraselt tugevale atmosfäärifüüsikale.

Tõepoolest, Suur Vend vahib meid. Kuid mitte videokaameratest ega kiirusmõdikute või arvamusküsitluste abil. Vahib hoopis otse taevast alla, otse meie riigi, maakonna, valla, maja peale. Ka teie peale, kui te vaid olete suurem kui pool meetrit läbimõõdus. Tore on, et see Suur Vend, kellest siin juttu, on hea vend. Ta tiirleb satelliidina ümber Maa ning jälgib planeedi pinda, et teha kindlaks selle olukord. Eriti huvitavad teda metsad, rannikualad, siseveekogud, aga ka mered ja põllumaad. Sest just neilt aladelt peegeldub vahest kõige täpsemalt keskkonna seisund.

On Euroopa riike, kel on oma seiresatelliidid. Kuid kõige enam on ühiseid, Euroopa kosmoseagentuuri ESA satelliite. „Eestil pole neisse olnud siiani aktiivset väljundit,“ ütleb Tartu observatooriumi atmosfäärifüüsik Anu Reinart, „nüüd aga püüame luua sobiva keskkonna, et meie teadlaste võimeid ka kosmoseteaduses rakendada.“

Selleks on algatatud projekt, millel on uhke nimi EstSpace ehk maakeeli Eesti ilmaruum. See käivitus Euroopa Liidu 7. raamprogrammi raames märtsis ning kestab kuni aastani 2011. Anu Reinart on selle projekti juht, Tartu observatooriumi koordinaator ja kaasa lööb ka Tartu ülikooli füüsikainstituut oma aerosooluurijatega.

EstSpace'i projektijuht,
atmosfäärifüüsik Anu Reinart

Foto: Tiit Kändler

Näidata võimekust

Projekt EstSpace on ellu kutsutud, et Eesti teadlased kõiki kaugseire võimalusi ka kasutada saaksid. Muidugi on selleks vaja nüüdisaegseid mõõteseadmeid ja tarkvara. Programm ongi andnud Tartu observatooriumi teadlastele kümme moodsat instrumenti. Nende seas on välimõõtmiste spektromeeter, päikesekiirguse mõõtmise tarkvara, ultraviolettkiirguse mõõtmise riist.

Kõige enam neist on laineid löönud helikopter. See on vaid kolm kilogrammi kaaluv mehitamata kaugjuhitav õhusõiduk, millele paigutatud spektromeetriga saab uurida näiteks metsade ja rannikualade poolt peegeldatavat päikesekiirgust. Nõnda jätkab tilluke helikopter, mille mõõtmisi juhib atmosfäärifüüsik Andres Kuusk, legendaarse eesti teadlase, kadunud akadeemik Juhan Rossi tööd aktinomeetrias ehk üldisemalt öeldes – Maa ja Päikese kiirgussuhete mõõtmisel.

Euroopa kosmoseprojektides osalemise võimekus võib olla, kuid seda tuleb ka teistele näidata. „EstSpace aitab Eestit kaardile tõsta ja näidata, et meil on oma võimekus olemas,“ võtab Anu Reinart kokku oma juhitava projekti olemuse. „Oluline on, et integreerime kõik kosmosega seotud teadlased ning suudame oma võimekuse nõnda tõhusalt rakendada.“

Artikkel ilmus täiskujul 2008. aasta 27. novembri Eesti Päevalehes.

EURAXESS võrgustik nõustab mobiilseid teadlasi

www.smartEstonia.ee

Rahvusvahelise mobiilseid teadlasi nõustava EURAXESS võrgustiku töös täitus Eestil viies tegutsemisaasta. Sel aastal oli võrgustikul kaks peamist uudist. Esiteks muutus senise Era-More võrgustiku nimi EURAXESSiks, millega seoses käivitas Euroopa Komisjon ka liikmelisuse uuendamise.

Teiseks läks Eesti üliõpilaste ja teadlaste mobiilsusportaal www.smartEstonia.ee juulikuus üle **uuele kujundusele**. Kujunduse muutusega kaasnes ka funktsionaalsuse tõus, seda eriti üliõpilasi puudutavas osas.

Eestis õppivate ja elavate teadlaste nõustamine jätkus samamoodi nagu varasematel aastatel. 2008. aastal registreerisid võrgustiku liikmed kokku **146 päringut**. Neist enim – 40 – esitati Teaduste Akadeemias asuvale teabekeskusele. Kõige enam küsimusi laekus viisade ja elamislubade kohta (67), harvem tunti huvi rahastamisvõimaluste (21), vabade töökohtade (17) ja töölubade (16) vastu.

2008. aasta jooksul toimus Eesti tugivõrgustikule **kolm koolitust** Eestis elavate välismaalaste töö- ja elamisluba puudutavates küsimustes. Lisaks osalesid Eesti võrgustiku liikmed aktiivselt Euroopa tasandi **koolitustel ja töögruppidel**.

Eesti võrgustiku viie tegutsemisaasta jooksul kogutud kogemused on osutunud huvipakkuvaks ka teistele Euroopa riikidele – nt smartEstonia portaali ülesehitus ja kujundus on olnud eeskujuks Prantsuse EURAXESS portaalile, samuti on paljud riigid leidnud inspiratsiooni „Guide for Foreign Researchers“ trükiste sarjast.

Teaduse populariseerimise tegevused

www.archimedes.ee/teadpop

Teaduse populariseerimise konkurssidel ja üritustel osales 2008. aastal kokku **1513 inimest**, erinevatel konkurssidel oli kokku **164 võitjat** ja preemiaid jagati välja **1,6 miljoni krooni** väärtuses.

Esimest aastat toimunud **noorte leiutajate konkurss** teemal „Pisiasjad, mis muudava elu paremaks“ osutus erakordselt populaarseks – konkursil osales **üle 600 leiutise**. Samuti selgus juhendajate antud tagasisidest, et sellist konkursi on juba ammu oodatud ja see on väga heaks väljundiks paljudele tegevustele, mida koolides nagunii juba tehakse.

Sügisel peetud teadusmeedia konverents „Teadus – tumm või tummine“ osutus oodatust palju edukamaks ja teadusinfo hulk ajakirjanduses muutus pärast seda tähelepanavamaks. Konverentsist sai alguse ka Haridus- ja teadusministeeriumi ja Eesti Rahvusringhäälingu allkirjastatud ühiste huvide deklaratsioon, mille tulemusena peaks ajapikku teadussaadete maht rahvusringhäälingus tunduvalt suurenema.

Eesti noor teadlane Maria Orb Jõgeva Gümnaasiumist pälvis maailma suurimal gümnaasiumiealiste uurimistöde konkursil Intel ISEF-il (International Science and Engineering Fair) **Leiutajate Assotsiatsiooni eripremia** (1000\$). USAs toimunud ISEF on maailma suurim gümnaasiumiealiste uurimistöde konkurss, kus osaleb 1500 noort 48 välisriigist ja kõigist USA osariikidest.

Kõigi teaduse populariseerimise büroo korraldatud konkursside (õpilaste, üliõpilaste ja teaduse populariseerimise auhinna) osalusnumbrid püsisid 2008. aastal stabiilsena ja on kõigil ka pisut suurenenud. 2008. aastal suurenesid oluliselt ka kõigi konkursside preemiafondid.

Mis noori tegelikult huvitab? Kas tõesti teadus?

Ühe võimaliku vastuse küsimusele, mis noori tegelikult huvitab, võib saada noorte uurimistöödest ja mai alguses lõppenud õpilaste teadustööde konkursil osalenutelt.

Konkursitöid sirvides selgub, et uuritud on paljuski teemasid, mis on tõesti olulised noortele endile või ka lihtsalt ühiskonnas aktuaalsed. Valik konkursitööde teemasid:

- Kuidas lahti saada kartulimardikatest
- Kuidas vähendada Läänemere setete fosforisisaldust ja hoida ära selle kinnikasvamist tulevikus
- Kuidas teada saada, kas pinnases on keemiarelva laguprodukte
- Milline oli õlireostuse mõju Sørve lindudele
- Globaalne soojenemine ja kliimamuutused
- Kuidas kujunevad noorte lugemisharjumised ja sõnavara
- Satanism ja sellega seotud väärarusaamad
- Miks inimesed äikest kardavad

Õpilaste teadustööde riiklikku konkurssi on peetud juba 7 aastat. Ühtekokku on konkursile aastate jooksul esitatud 346 tööd 433 autorilt 95 koolist ja preemiatega välja jagatud ligi pool miljonit krooni.

2008. aasta konkursil osales 64 tööd, preemiafond oli 175 000 krooni ja lisaks rahalistele preemiatele anti välja hulgaliselt eriauhindu, nagu stipendiumid teaduslaagrisse Šveitsi Alpides, noorte teadusfoorumile Londonis või teadusseminaridele Šveitsis.

Põhikoolist pälvivad I preemia Anneli Rääbis tööga „Telefonivestluste sõnavara ja struktuur“ ning Anna Talvi uurimusega „Eesti hobuse kaaslejad liigid Männimäe mahetalus Saaremaal“. Gümnaasiumis olid esimese preemia väärilised Kaisa Mitt tööga „Hinnanguline sõnavara noortekeeles“ ja Sander Siim Vaher tööga „Keemiarelva laguproduktide määramine pinnases“. Sander Siim pälvis ka SA Archimedese eripreemia, milleks on osalemine maailma suurimal rahvusvahelisel noorte teaduskonkursil Intel ISEF 2009 USAs Renos.

Gümnaasiumiastme konkursi võitja Kaisa Mitt:

„Uurimistööde tegemine annab õpilastele palju, alates uurimismetoodika omandamisest töö tulemuste korrektse vormistamiseni, konkursil osalemine annab lisaks hea kogemuse oma töö suulisel kaitsmisel komisjoni ees ja mis kõige tähtsam – annab noorele võimaluse ennast teostada ning oma töö tulemusi ka teistele tutvustada.“

Ei saa ka mainimata jätta süvenevat huvi teaduse vastu – mida rohkem valitud teemat uurida, seda põnevam see tundub.“

Pärnu Sütevaka Humanitaargümnaasiumi abiturientidel Kaisa Mitil ja ta juhendajal Elma Künnapasel oli preemia võitmise üle tõeliselt hea meel.

Foto: Val Rajasaar

Eesti teadusinfosüsteem ETIS

www.etis.ee

Olulisim osa ETISe töös on süsteemi kasutajatele kasutajatoe pakkumine. Aasta jooksul vastati tuhandetele e-posti teel laekunud kirjadele, kasutajaid konsulteeriti ka telefoni teel ja süsteemiteadete abil.

Finantseerijate, ülikoolide ja teadusasutuste, teadlaste ja audiitori soovidele vastavalt tehti ETISest andmete väljavõtteid, väiksemaid andmeanalüüse ning koostati 30 päringut.

Suur osa tööajast kulus ETISe vigade paranduste ja arenduste kontrolltestimisele, vigade registreerimisele ja kriisilukordade lahendamisele. 2008. aasta sügisel alustas tarkvarafirma uue parandatud tarkvara versiooni kirjutamist, ETISe meeskond osales nõuandva poolena arendusmeeskonna koosolekul. ETISi aktiivsemalt kasutatavale teadlaskonnale koostati tagasiside saamiseks kasutajaküsimustik „Aita luua parem ETIS“.

Lisaks kontrolliti ja kinnitati Eesti teadusasutustega hetkel mitteseotud teadlaste teaduspublikatsioone ja juhendamisi ja likvideeriti topeltsissekandeid.

Eesti Teadusportaali staatilist osa, mis käsitleb teadus- ja arendustegevuse statistikat ja õigusruumi, uuendati aasta jooksul ühel korral. Lisaks toimusid staatilises osas väiksemad uuendused ka jooksvalt.

Portaali dünaamilisse ossa lisati 2008. aasta jooksul 275 uudist.

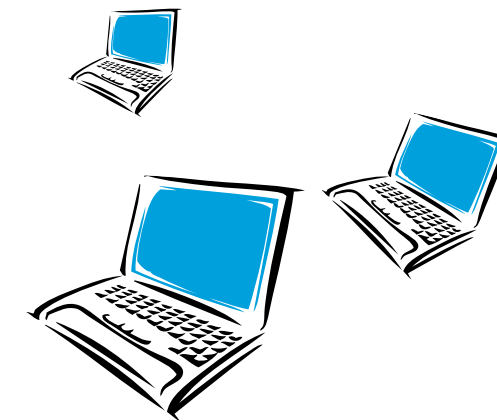
Teaduskompetentsi nõukogu administreerimine

Teaduskompetentsi Nõukogu büroo aitab kaasa Teaduskompetentsi Nõukogu (TKN) koosolekute ettevalmistamisele.

Sel aastal lõppretsenseeriti 2007. aastal lõppenud sihtfinantseeritud teemasid ja korraldati 2009. aasta sihtfinantseerimise taotlusvooru. Kokku laekus 54 uue sihtfinantseeritava teema taotlust, millest TKN soovitab sihtfinantseerida 29, lisaks sellele menetleti 180 jätkutaotlust.

Koostöös Haridus- ja teadusministeeriumiga valmistati ette teaduse tippkeskuste uut vooru, struktuurifondide perioodi 2007-2013 kõrghariduse ja T&A infrastruktuuri taotlusvooru, osaleti teadus- ja arendustegevuse korralduse seaduse muutmise tööühma töös ja valmistati ette teaduse evalveerimise 2009-2010 vooru, mille tarbeks on alates 2008. aasta lõpust üksuses tööl uus töötaja.

Samuti koostati viimase viie aasta Eesti teaduse infrastruktuuride investeeringute kaart.

STRUKTUURIFONDIDE RAKENDAMINE

www.archimedes.ee/struktuurifondid

Sihtasutus Archimedes rakendusüksusena korraldab Euroopa Liidu struktuuritoetuste andmist perioodil 2007-2013. Toetusi vahendatakse Eesti teadus- ja arendustegevuse inimressursi arendamiseks ning konkurentsivõime tugevdamiseks kõrgkoolide ja teadusasutuste kaasajastamise kaudu.

Meie ülesanneteks on toetuste **taotluste menetlemine, toetuse saajate nõustamine, väljamaksete tegemine** ja väljamakse taotluste ning kulude **abikõlblikkuse kontrollimine**.

2008. aasta oli rakendusüksuse tegevuste alguse ja meeskonna loomise periood. Samas tuli sel ajal juba täita väga suure vastutusega seotud ülesandeid, näiteks tippkeskuste avatud taotlusvooru korraldamine.

Aasta teisel poolel töötasime koostöös partneritega välja struktuuriüksuse strateegilised eesmärgid:

- tagame oma tegevuse kaudu toetuse saajate ja partnerite rahulolu ning avalikkuse ootuste täitmise;
- meie töötajatel on väga head teadmised ja oskused struktuuritoetuste alal ning arusaam teadus- ja arendustegevuse ning kõrghariduse toimimisest;
- kindlustame hästi toimiva, areneva ning töötajaid motiveeriva töökorralduse kaudu oma tegevuste lihtsuse ja tõhususe.

2009. aasta prioriteediks oleme seadnud koostöö toetuse saajate ja partneritega.

T&A majanduskeskkonna arendamine

Kaasaegse teadus- ja arendustegevuse võimekuse suurendamise ja kõrghariduse õppekeskkonna kaasajastamisega soovitakse toetada pikaajalisele majandusarengule suunatud valdkondlikke programme, osalust Euroopa Liidu ja Läänemere teaduskoostöö programmides ning kaasajastada teadusasutuste ja kõrghariduse infrastruktuuri ja seadmeid.

Majanduskeskkonna arendamise rakenduskava raames otsustati möödunud aastal **seitsme Eesti teaduse tippkeskuse rahastamine** ning Vabariigi Valitsuse poolt kinnitatud investeringute kava alusel saab esitada rakendusüksusele projekte infrastruktuuri arendamiseks.

Tippkeskuste arendamise eesmärgiks on luua eeldused Eesti teaduse koostöö- ja konkurentsivõime tugevdamisele Euroopa teadusruumis. Toetuse abil soovitakse tippuurimisrühmade koostöö ja lõimumise kaudu tõsta läbiviidavate teadusuuringute taset ja tulemuslikkust.

Infrastruktuuri kaasajastamise ühe näitena saab tuua juba 2009. aastal valmiva Tallinna Tehnikaülikooli Teadusraamatukogu. Investeringute kava alusel on otsustatud rahastada kokku **11 teadus- ja 8 kõrgharidusobjekti**.

Majanduskeskkonna arendamise rakenduskava prioriteetse suuna kogumahuks on üle 5,7 miljardi krooni, millest **aruandlusperioodil** on programmi eelarvetega kinnitatud ehk võetud kohustusi ligi **732 miljoni krooni** ehk 12,8% ulatuses. Abikõlblikke kulutusi on aruandlusperioodil teostatud kogusummas üle **79,7 miljoni** ehk 10,9% võetud kohustuste ulatuses (1,4% kogu suuna kavandatud mahust).

Euroopa Liidu
struktuuritoetus

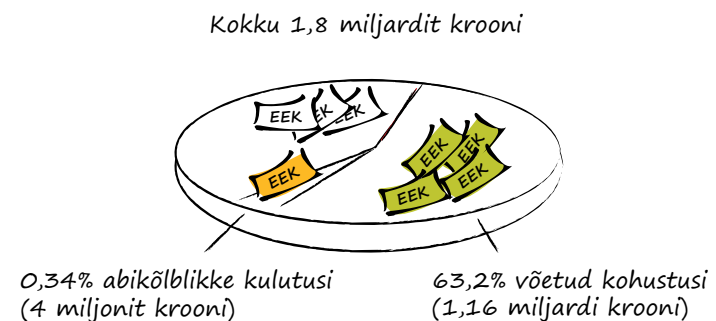
Eesti tuleviku heaks

T&A inimressursi arendamine

Eesti teadus- ja arendustegevuse inimressursi arendamisel lisandub teadmispõhisele ühiskonnale vajalik uus põlvkond teadlasi ja insenere ning tugevneb kõrghariduse kvaliteet. **Inimressursi rakenduskava** elluviimist alustati möödunud aastal erinevate programmidega:

- Teaduspoliitika ja kõrghariduse kvaliteedi arendamise e-õppe programm **BeSt**;
- kolmanda taseme õppe kvaliteedi arendamise programm **Primus**;
- doktoriõppe ja rahvusvahelistumise edendamise programm **DoRa**;
- teadus- ja arendustegevuse ning innovatsiooni strateegia võtmevaldkondade arendamise teadlasmobiilsuse programm **Mobilitas**.

Inimressursi arendamise rakenduskava prioriteetse suuna kogumahuks on üle 1,8 miljardi krooni, millest **aruandlusperioodil** on programmi eelarvetega kinnitatud ehk võetud kohustusi **1,16 miljardi** krooni (63,2%) ulatuses. Abikõlblikke kulutusi on aruandlusperioodil teostatud kogusummas ligi **4 miljonit krooni** ehk 0,34% kinnitatud eelarvetest (0,22% kogu suuna kavandatud mahust).

MAJANDUSAASTA ARUANNE

Bilanss

	31.12.2008	31.12.2007
Varad		
Käibevara		
Raha ja pangakontod	240 250 082	115 561 530
Nõuded ja ettemaksud	307 544 632	78 280 227
Käibevara kokku	547 794 714	193 841 757
Põhivara		
Materiaalne põhivara	487 083	469 350
Immateriaalne põhivara	0	896
Põhivara kokku	487 083	470 246
Varad kokku	548 281 797	194 312 003
Kohustused ja netovara		
Lühiajalised kohustused		
Võlad tarnijatele	1 509 790	1 912 994
Võlad töötajatele	3 462 494	4 640 722
Muud kohustused ja saadud ettemaksud	539 551 542	185 288 320
Laenukohustused	52 633	107 956
Lühiajalised kohustused kokku	544 576 459	191 949 991
Netovara		
Akumuleeritud ülejääk	2 309 378	3 169 843
Aruandeperioodi tulem	1 395 959	-860 464
Netovara kokku	3 705 338	2 309 378
Kohustused ja netovara kokku	548 281 797	194 312 003

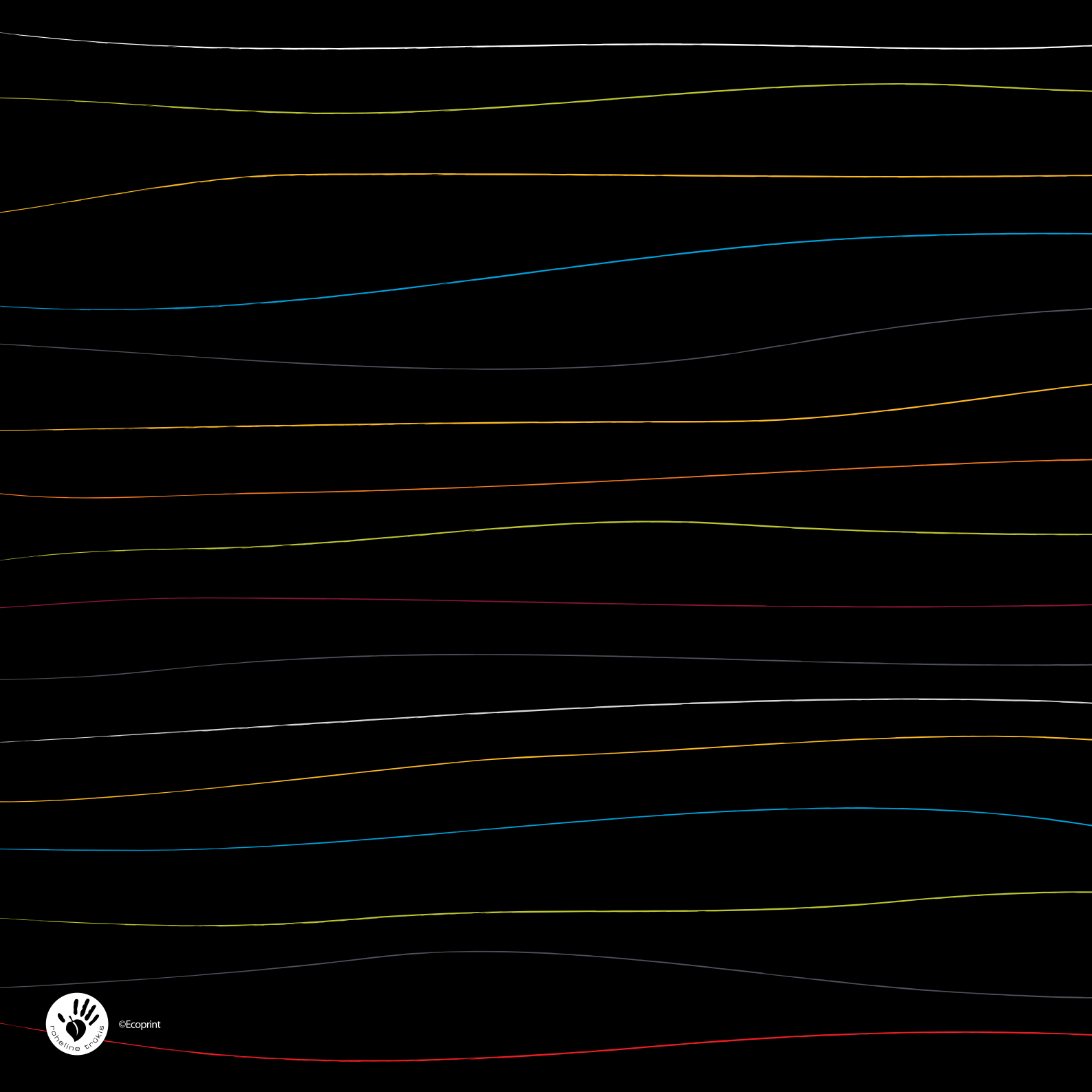
Tulemiaruanne

	2008	2007
Tegevustulud		
Kaupade ja teenuste müük	528 002	719 150
Saadud toetused	513 667 310	140 934 586
Tegevustulud kokku	514 195 312	141 653 736
Tegevuskulud		
Antud toetused	-448 671 856	-94 885 048
Tööjõukulud	-36 980 035	-27 430 132
Majandamiskulud	-29 197 989	-20 542 476
Muud tegevuskulud	-2 965 515	-2 163 197
Põhivara amortisatsioon	-234 543	-201 882
Tegevuskulud kokku	-518 049 938	-145 222 735
Aruandeperioodi tegevustulem	-3 854 626	-3 568 999
Finantstulud ja -kulud		
Finantstulud	5 250 585	2 708 535
Aruandeperioodi tulem	1 395 959	-860 464

Rahavoogude aruanne

	2008	2007
Aruandeperioodi tegevustulem	-3 854 626	-3 568 999
Korrigeerimised:		
Põhivara amortisatsioon ja ümberhindlus	234 543	201 882
Korrigeeritud tegevustulem	-3 620 083	-3 367 117
Põhitegevusega seotud käibevarade netomuutus:		
Muutus nõuetes ostjate vastu	32 787	408 919
Muutus viitlaekumistes	3 182	0
Muutus nõuetes toetuste ja siirete eest	-179 821 738	-5 457 868
Muutus muudes nõuetes	-285 326	98 749
Muutus maksude, lõivude, trahvide ettemaksetes	-161 057	0
Muutus toetuste ettemaksetes	-46 682 431	-24 996 743
Muutus muudes ettemaksetes	-325 541	-54 371
Põhitegevusega seotud käibevarade netomuutus kokku	-227 240 124	-30 001 314
Põhitegevusega seotud kohustuste netomuutus:		
Muutus võlgades hankjatele	-403 204	-557 811
Muutus võlgades töövõtjatele	122 767	1 441 550
Muutus maksu-, lõivu- ja trahvikohustustes	1 184 372	44 863
Muutus viitvõlgades	-122 198	208 788
Muutus toetuste ja siirete kohustustes	209 227 018	1 475 627
Muutus muudes kohustustes	524 401	1 192 115
Muutus saadud toetuste ettemaksetes	142 148 635	41 919 037
Põhitegevusega seotud kohustuste netomuutus kokku	352 681 790	45 724 169
Rahavood põhitegevusest kokku	121 821 584	121 355 738
Rahavood investeerimistegevusest:		
Tasutud põhivara eest (v.a. finantsinvesteeringud ja osalused) kokku	-251 380	-180 402
Laekunud intressid ja muu finantstulu	3 370 327	2 236 508
Rahavood investeerimistegevusest kokku	3 118 947	2 056 106
Rahavood finantseerimistegevusest		
Tagasi makstud kapitalirendikohustused	-107 956	-102 353
Makstud intressid	-5 182	-10 699
Makstud muud finantskulud	-138 841	0
Rahavood finantseerimistegevusest kokku	-251 979	-113 052
Puhas rahavoog	124 688 552	14 298 792
Raha ja selle ekvivalendid perioodi alguses	115 561 530	101 262 738
Raha ja selle ekvivalendid perioodi lõpus	240 250 082	115 561 530
Raha ja selle ekvivalentide muutus	124 688 552	14 298 792

Head aega!

©Ecoprint